

СТЕНОГРАФСКИ БЕЛЕШКИ
од Второто продолжение на Триесет и
седмата седница на
Собранието на Република Македонија,
одржана на 21.03.2000 година

Седницата се одржа во Собранието на Република Македонија, сала за седница, со почеток во 11,50 часот.

На седницата претседаваше г. Саво Климовски, претседател на Собранието.

САВО КЛИМОВСКИ:

Дами и господа пратеници, продолжуваме со работа по 37-та седница на Собранието на Република Македонија.

Ве молам притиснете едно од копчињата од системот за гласање, за да го утврдиме бројот на присутните пратеници во салата.

Присутни се 70 пратеници.

Констатирам дека на седницата присуствуваат мнозинството пратеници на Собранието и Собранието може полноважно да одлучува.

Продолжуваме со општиот претрес по Законот за пензиско и инвалидско осигурување.

На минатата седница...

Господинот Карангелески бара збор.

РАДОВАН КАРАНГЕЛЕСКИ:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници.

Заради планирањето на времето на седницата би замолил, бидејќи денеска е јубилејот на нашата партија, две години од постоење и имаме работна конвенција во 16,30 часот, денешната седница да трае до 15,30 часот во име на пратеничката група на ДА.

САВО КЛИМОВСКИ:

Имаме разбирање за тоа, само ќе ве молам да бидеме ефективни и нешто да сработиме до 15,30 часот.

На минатата седница ние го сослушавме воведното излагање на предлагачот во име на Владата, на потпретседателот и министер за труд и социјална политика г. Бедредин Ибраими. Тој е присутен денеска на седницата.

Ве молам по редоследот што се имате пријавено за расправа да земете учество во расправата.

За збор се јави г. Александар Гештаковски.

АЛЕКСАНДАР ГЕШТАКОВСКИ:

Господине претседателе, почитувани пратеници.

Ќе гледам и по укажувањето на координаторот на пратеничката група на ДА, да бидам поконструктивен за да им овозможиме да имаат и тие успешна работа.

Пред Парламентот, Владата предлага еден пакет на закони, по така нареченото социјално законодавство или работно законодавство, или социјално работно законодавство, кои во секој случај предизвикаа интерес. Предизвикаа интерес кај сите учесници, пред се Синдикатот, пензионерите или така да кажам нема слој од населението во Република Македонија кој не е заинтересиран за судбината на овие закони, за расправата во Парламентот, бидејќи се однесуваат за секојдневни животни работи, дали ќе примаат пензија, колкава ќе е таа пензија, дали стечајните работници ќе останат на Заводот за вработување да ја примаат стечајната помош, дали пензионерите или децата ќе остваруваат здравствена заштита со партиципација, или без партиципација. Сведоци сме дека до претседателот на Собранието и до нас како пратеници, особено до мене како претседател на Комисијата за труд и социјална политика пристигнаа огромен број на мислења, забелешки, сугестии по овие закони. Затоа би сакал да истакнам дека расправата во по овие закони требаше да се води во една друга атмосфера, а тоа е на Парламентот претходно требаше да му бидат понудени еден пакет на закони од економската сфера, реформите во економскиот дел, што би овозможиле поголем економски раст и поголемо вработување. Тогаш сигурно овие тензии кои се предизвикаа и од страна на сите слоеви на Република Македонија ќе има порелаксирана атмосфера и ние пратениците сигурно за овие важни работи ќе дискутираме во една друга атмосфера и во едни други односи.

Тие закони кои би биле? Би биле овој Парламент кои ги очекува долго време, а тоа дали од реформите на Анте Марковиќ, кои долго време се работат во Република Македонија и долго време се очекуваат, или така наречената економска програма 2003. Бидејќи тој дел ние го немаме, затоа мораме да водиме една дебата во секој случај многу важна и битна, бидејќи реформите во сите области се тешки, долгорочни и мачни.

Затоа тоа ја зголемува нашата одговорност. Ние сите овде сме да дадеме свој придонес во изградбата на овој реформски систем и во изградбата на овие

закони. Во овој цел пакет на закони, кој е предложен од страна на Владата се зборува за одредени укинувања на бенефиции. Ако забележите во образложението се укинуваат бенефициите.

Во општиот дел за овие закони, би сакал да истакнам дека во никој случај не се работи за бенефиции во работното законодавство, или во социјалното законодавство. Се работи за права стекнати од работен однос, кои произлегуваат од работен однос и кои треба да бидат усогласени со економската моќ на државата. Тогаш би се усогласил еден баланс меѓу правата и обврските кои произлегуваат од работен однос, а во никој случај рестриктивниот дел или законодавецот односно предлагачот, Владата, кога вели укинуваме одредени бенефиции би сметал дека во понатамошниот дел на оваа расправа не би требало да се употребува, бидејќи тие се права од работен однос, од кој работните луѓе и сите граѓани даваат свои доприноси, даваат јавни давачки за остварување на тие реформи.

Во претходната расправа за која зборував и интересот кој е предизвикан кај сите граѓани, кај сите пратеници имаше одредени општи карактеристики, кои се карактеризираат со целокупниот делна расправата. Тоа е пред се Синдикатот кој целосно во претходниот дел, особено во делот од донесување на Предлогот за донесување на закон целосно се вклучи, тоа се пензионерите, тоа се стечајните работници и целокупниот дел давајќи свој придонес. Оттука произлезе една теза дека одредени социјални слоеви или во социјално економскиот свет, партнери, па и Комората, што сигурно и во овој дел ќе рече дека се против реформите. Ние мораме да сфатиме дека никој не е против реформите. Во една конструктивна расправа секој може да го даде своето мислење. Основна цел е да го до изградиме тој дел, кој е многу важен и битен за сите граѓани во Република Македонија.

Се провлекува тезата дека некој сака да остане статус кво, да нема промени, да не го хармонизираме нашето законодавство, но прашањето е да реформи, но какви реформи.

Исто така во расправата произлегуваше една теза, која во даден момент и со министерот за труд, надлежниот министер ја надминавме дека овие закони кои се пред Парламентот се договорени со ММФ и тука нема ништо што да се додаде или одземе. Работеле стручни тимови 5 години, 6 години. И таа теза не држи. Многу

е битно ММФ, мора да го сфатиме и да продолжиме да преговараме и да склучиме аранжман. Без тој аранжман Република Македонија не може да излезе ни во Европа, ни на пазарот на капитал и се она што значи концесии да ги користи. Но, во тој дел со ММФ е многу битно од каде се почнало, како се преговарало и кои податоци и економски показатели му се сервирале, за да тој предложи одделен модел. По сите овие закони и во пензиското и во здравственото осигурување. Тоа е многу битно.

Гледате што се случува последните денови. Тоа е Законот за ДДВ и акцизите кои предизвика одредено раслојување во економскиот дел до акцизниот дел и Законот за додадена вредност, министерот за финансии отиде во Вашингтон, преговараше не е најдобро решението кое од таму ќе го понуди, но сигурно дека и ММФ има една цел. Нема друга цел од нас пратениците овде и Владата. Тој има цел да ја ограничи јавната потрошувачка, да ја ограничи буџетската потрошувачка, согласно економската моќ на државата и да понуди такво решение, кое во никој случај нема да биде лошо за граѓаните. Тоа е заедничкото решение, а пристапот на преговарање и договарање и убедување сигурно и понатаму треба за да донесеме едно решение, кое би било прифатливо и по однос на Парламентот и на граѓаните на Република Македонија.

Уште една тенденција во општиот претрес би сакал да истакнам, затоа што мислам дека е многу битна и важна.

Тоа е дека реформите дај да ги донесеме сега на Парламентот како што се предложени од Владата, нивното дејство ќе настапи или во одредени закони после дваесет години, после десет години, а има и тенденција да се темпираат тие закони да настапат некаде пред изборите, септември 2001 Законот за пензиско - инвалидско осигурување, Законот за штедачите пред 2002 година, што е опасна теза. Да ги донесеме таквите закони, па последиците ќе ги видиме. Или, дури се оди до таму, ние мнозинството во Парламентот ја земаме одговорноста.

Мислам дека сите треба да ја земеме одговорноста, бидејќи се работи за многу важен и битен дел на граѓаните. Затоа сите треба да го дадеме својот придонес.

Сега би сакал до Парламентот исто така да укажам дека, овој законодавен дом носи закони. За да ги донесеме законите ги претвораме своите политички програми, своите политички видувања, па на крај и своите предизборни ветувања во норми и во

овој Парламент се среќаваат тие политички опции. Јас не би сакал многу да зборува, бидејќи ние сме парламентарци, Владата може да каже или да најде свој оправдувања од економски аспект и од друг аспект, па знаете тоа беа предизборни ветувања и сега не мораат и многу да кореспондираат. И ние парламентарците, секој од нас е избран од 5.000, 7.000, 12.000 граѓани. Секој излегол пред нив, секој и кажувал на тие граѓани какви пензии ќе имаат, какви плати ќе имаат, какво здравствено осигурување, платено не платено. Пак треба да излеземе ние пред нив во тој дел, дали ќе вработиме по првите сто дена 10.000, па првата година, затоа во тој дел сакам сигурно ќе има и други парламентарци, особено парламентарното мнозинство, затоа што треба и утре да се излезе пред граѓаните и како што истакна еден пратеник од ДПА и рече кога доаѓав во овој Парламент ми рекоа расправајте за пензиското осигурување, за здравственото осигурување. Тоа е она што сакам да апелирам барем на конструктивното, бидејќи истакнувајќи ги барем општите забелешки да не поминат овие закони конструктивно, сите да дадеме свој придонес, да ги гледаме последиците, бидејќи се работи за доста важни и битни закони за сите граѓани во Република Македонија. Тоа е она во тој општ дел што би сакал да го кажам за овој пакет на закони.

Сега би сакал да поминам на Законот кој е предмет на расправа и кој е на дневен ред.

Ова Собрание пред околу 2 месеци го усвои Предлогот за донесување закон за изменување и дополнување на Законот за пензиско - инвалидско осигурување, односно го усвои парламентарното мнозинство. Во тој дел Собранието донесе заклучок има потреба од реформи, ги утврди целите и кои треба да се постигнат, сигурност, стабилен систем и ги утврди начелата и задачите и ја задолжи Владата пред овој Парламент, особено да обрне внимание на забелешките кои беа истакнати и доставени во писмена форма од Синдикатот, од пензионерите и од сите други социјални слоеви, забелешките кои беа во работните тела и забелешките истакнати од овој Парламент. Затоа би сакал да се осврнам основно, кои бела забелешките, кои забелешки се прифатени, што значи прифаќањето на забелешките и што нудиме во однос на доизградба на овој правен систем, односно на Законот за ПИО.

Основна забелешка и камен на воспоставување на односите во Законот за ПИО, е воведување на вториот столб. Столбот на приватното задолжително осигурување. Тука беа истакнати најголемите забелешки и морам да кажам дека тој дел од страна на Владата, не е ни многу коментиран, бидејќи е основа на реформите, а не е измена.

Почитувани пратеници би сакал да кажам и да ви објаснам во основа за што се работи и кои беа тие забелешки во тој дел.

Се сметаше дека во овој степен или момент на развој на Република Македонија тешко ќе може да профункционално задолжително приватно, односно капитално осигурување. Од кои причини и подоцна во делот на амандманите јас би сакал да се задржам на тоа.

Ние сега имаме државно задолжително ПИО. Некаде од 1993 година тоа се гради, се доградува, се надградува и дојдено е до еден степен на апсолвентност, односно едноставно кажано дека пензионерите редовно ги примаат пензиите. Во овој степен, како се формира Фондот за ПИО. Фондот за ПИО се формира од 20% од бруто платите на сите вработени. Тоа е основниот приход на тој фонд. Фондот има трансфери од буџетот на РМ и фондот има приходи од акцизи.

Исто така во овој дел би сакал да истакнам еден момент, кој подоцна малку ќе го коментирам, тоа е што во Фондот за ПИО има еден момент на она што сакаме да го воведеме со приватното капитално финансирање. Тоа е моментот со донесување на Законот за трансформација на претпријатијата со општествена сопственост 15% од целокупниот имот или акции преминуваше во Фондот. Согласно законот за ПИО Фондот тие акции можеше да ги продава, можеше некаде 50:50 или 40:60 и да остварува дополнителни приходи. Исто така одредениот или да ги задржува и да остварува дивиденда од акциите кои ги има. Еден дел од тие средства во Фондот требаше да се пласираат. Фондот можеше да ги пласира во државни обврзници или во благајнички записи што сигурно ќе остваруваше приходи и камати. Тој дел на фондот не е доволно развиен, не се доразви и затоа не е доразвиен пазарниот дел.

Што сметам дека фондот во овој период иако е солвентен, иако ги исплаќа пензиите треба да се доизгради. Во која смисла да се доизгради фондот. Фондот треба да се доизгради во смисла на поголем број на вработување над економскиот раст,

и да има поголеми приходи во фондот и подобро да се собираат придонесите во Фондот. Со тој дел државниот фонд би ја изиграл својата улога, а исто така и би почнал да настапува на пазарот на капитал со оние можности кои ги има. Тоа е оној дел што сметаме дека државниот фонд треба да се стабилизира. Тоа е главниот и основен услов.

Вториот дел што сметаме дека приватниот столб во овој момент не може да заживее во Македонија и за тој приватен столб се издвојуваат некаде 7%, би сакал и овде да кажам за да имаат одредени податоци пратениците, да имаат одредено знаење што значи фондот. Фондот за ПИО на Република Македонија годишно има ограничена или јавната потрошувачка во тој фонд е ограничена на 18 милијарди денари. Тоа е некаде околу 600 милиони марки. Или за пензионерите месечно треба околу 60 милиони марки. Значи ако еден вработен едноставно издвојува од својот личен доход 20% од бруто плата, а има плата од 500 ДМ тој издвојува секој месец во Фондот 100 ДМ. Со предлогот за приватниот столб кој се дели бруто би донел 20%. На 13% за државниот фонд, 7% за приватниот фонд некаде би се издвојувале 70 за државниот фонд и 30 марки за приватниот фонд. Што се случува со приватниот фонд, со овие издвоени по 30 марки од секој вработен, некаде од септември 2001 година.

Согласно законот кој не е донесен и не е предложен на овој Парламент, ќе може да се формираат друштва за приватно пензиско - инвалидско осигурување.

АЛЕКСАНДАР ГЕШТАКОВСКИ:

(Продолжение)

Во тие друштва, нормално, тука би сакал да укажам дека ќе бидат заштитени тие друштва со сите механизми, почнувајќи од банка, чувајќи хипотеки почетен капитал. Но, основниот недостаток на тие средства кои не можат да профункционираат и сметаме дека во овој период ќе донесе до дефицит во државниот фонд и до не исплаќање на пензиите, е тоа што пазарот на капитал во Република Македонија не функционира. Тие средства во 2002 година ако имаме 10 илјади ново вработени, кои ќе издвојуваат задолжително, некаде се околу 3,5 до 4 илјади марки. Ако имаме 50 илјади, со оние до 15 години, бидејќи може да се вклопат во тој дел, ќе имаме околу 20 милиони марки во првата година, кои треба одреден дел од тие средства да се пласираат на пазарот на пари во слободниот дел. И, доколку се оствари профит, сигурно ќе

профункционира. Тоа е најглавниот недостаток до доизградба на банкарскиот систем, пазарот на капитал во Република Македонија, законот за државните обврзници исто така кој не функционира. Би сакал тука да спомнам, ние на една од претходните седници, донесовме еден многу важен закон Закон за инвестициони фондови, кој требаше да биде поттик за функционирање и за овие фондови. Но, во тој дел тој закон е само мртво слово. Ниту профункционира, ниту некој активности има за да заживее.

Затоа, сметаме и тие основните забелешки беа на приватниот фонд кој сигурно и понатаму за да се сфати делот на функционирање на тој фонд, имаат одредени пречки во неговото функционирање, односно пензионерите не можат да ги примаат своите пензии, како што кажува и самиот предлагач, ќе има дефицит. Нормално, би сакал овде да укажам дека тој дефицит во првите 25 години ќе биде покриен со едно решение кое е понудено во самиот закон. Тоа ќе го покрива од буџетските средства, но би сакал да го коментирам тој дел понатаму во другиот дел. Ова е основната забелешка на сите учесници. Не се работи за делот на сегашните пензионери и идните пензионери. Би сакал да истакнам, тука беше кажано дека законот се однесува само на идните пензионери. Тоа не е точно. Од овде треба да го кажеме дека со издвојување од 2001 септември од Фондот нема од секој вработен да одат по сто марки, туку ќе одат по 70 марки. Тоа е чисто и јасно. Тоа ми е онаа основна забелешка, која беше истакната во Предлогот за донесување на закон.

Вториот дел што е многу важен и битен, особено тргнувајќи од овие несогласувања меѓу партнерите, беше тоа што не се воспостави една доверба меѓу самите партнери. Тоа е Синдикатот, Владата, тоа се пензионерите. Тоа е еден голем недостаток за успехот на реформите. И покрај настојувањата и на Владата и на Синдикатот, сметам дека во тој дел не се стекна довербата ни на пензионерите, ни на Синдикатот, Владата остана на својот дел, иако направи одредени отстапки, кои сигурно ќе ги истакнам. Забелешките и од страна на пратениците, во основа на другиот дел се однесуваа на одредени таканаречени, како јас што ги викам, бенефиции кои се укинуваат, а тоа се рестрикции согласно реформата. Во кој дел беа забелешките на Предлогот за донесување на закон. Пред се беа во остварувањето на условите за стекнување

на право на пензија. Предлагачот нудеше во тој Предлог за донесување на закон, да се оди во пензија со 65 години маж, да се оди во пензија со 63 години жена и 15 години работен стаж, што значи староста беше единствен услов за одење во пензија, напуштајќи го досегашниот систем за остварување на правото за пензија. Доколку имаше жена 35 години, маж 40 години или маж имаше 63 години старост, а жена имаше 50 години. Тој дел Владата го укина, делот на остварување на работниот стаж и го зголеми делот на староста.

Другата забелешка многу важна и битна е тоа усогласување на пензиите. Знаете секој пензионер врз основа на својот личен доход, врз основа на својот стаж остварува една пензија. Таа пензија е во фиксен износ и во просечна во Република Македонија е околу 200 марки. Но, што е најбитно за пензиите?

Најбитно е за пензиите, усогласување со порастот на платите. Ние не можеме да го осетиме до овој момент, бидејќи платите се замрзнати во Македонија и немаме никаков пораст. Но, со донесување на закон со кој ќе се укине Законот за ограничување на платите е едно од нај важните прашања не само во нашата држава за пензискиот систем и секаде усогласување на платите односно на пензиите со растот на платите. Бидејќи вие сте свесни во другите земји во каква состојба се дојде да примаат и пензии по 30 или 20 марки. Висока инфлација, не регулиран систем на усогласување на пензиите, донесе до таа состојба. Во тој дел има голем дел на забелешки и Владата предлага одредено решение, напуштајќи го претходното решение, затоа што нуди пензиите да се усогласуваат со 80% согласно растот на животните трошоци, а 20% согласно растот на платите. Имаше и одредени други забелешки што морам да кажам беа во голем дел доста издржани и во Предлогот немаа место, дури и тоа не е ни прифатено, тоа беше за семејните пензии, студентите во РМ примаа семејна пензија, доколку беше починат еден од родителите и Предлогот за донесување на закон го ограничуваше тоа на 24 години. Што се случи? Се случи на некои факултети студиите да траат повеќе од четири години и тој дел на рестрикција е прифатен.

Исто така имаше забелешки во одредени делови на бенефицираниот работен стаж и тоа е прифатено, па ќе го коментирам понатаму.

Во основа овие беа главните забелешки од страна на сите учесници, кои

учествуваа во креирањето на овој закон. Што е прифатено од овие забелешки. Од овие забелешки, како што и самите гледате и во самиот предлог на закон, а и во тоа што министерот во својот воведен збор го истакна, прифатени се овие последни укажувања, Така, прифатено е дека бенефицираниот работен стаж за пет години оние граѓани или работници кои остваруваат бенефициран работен стаж, може да го користат и да остварат пензија. Исто така е прифатено во делот на семејните пензии, студентите да може да ја користат својата семејна пензија, доколку повеќе од 24 години, односно доколку студиите траат повеќе од четири години. Не е прифатен делот на основниот дел на реформите и не се прифатени тие други два многу важни и битни елементи, а тоа е усогласување на пензиите и старосната граница за одење во пензија.

Би сакал овдека да истакнам, а и министерот кажа што е прифатено, една новина вон која во целокупниот период малку ја менува состојбата и на нашите гледања на овој закон и гледањата во однос и на Синдикатот и на пензионерите, Владата во овој Предлог на закон вметна еден член, тоа е членот 35 и јас би го цитирал: "Недостигот од средства во задолжителното пензиско и инвалидско осигурување врз основа на генерациска солидарност, настана поради воведување на задолжителното капитално финансирано пензиско осигурување, ќе се обезбеди од Буџетот на Република Македонија". Многу важен и битен член, ако се гледа од аспект на решавање на проблемот на пензионерите, што ќе се служи со недостатокот на средства за исплата на досегашните функционери. И законодавецот, односно предлагачот на Владата рекол, еве гарант, доколку има дефицит фондот за исплаќање на сегашните пензионери ускокнува Буџетот со свои трансфери и ќе го покрива тој недостаток. Гледано од овој аспект од аспект на сигурност и што мислам тука да го истакнам и тоа дека и предлагачот вика дека, овој член е усогласен со меѓународниот монетарен фонд. Тоа би било се во ред. Али ако се навлези во материјалот, финансов план за спроведување на реформите кој е доставен и до пратениците ќе видиме како Владата, односно сега Република Македонија кога ќе се донеси овој закон, ќе ги обезбедува тие средства за покривање, извори кои би биле за покривање на недостатокот кај пензионерите пред се е Буџетот, кој што

викаа законодавецот и би биле следните извори.

Прв и најважен извор е фискалната политика. Што значи треба да се зголемат даноците, ние сите да плаќаме сите вработени. Ако тргнеме од аспект дека и Меѓународниот монетарен фонд и ние носиме Закон за ограничување на јавната потрошувачка, во никој случај Буџетот во тој дел не може да ја зголеми својата фискална политика.

Понатака се предлага доколку не од фискалната политика, од зголемување на даноците на сите граѓани во Република Македонија, кои се даночни обврзници би дошло преку издавање на државни обврзници. Исто и тој дел знаете покривање на дефицитот во пензиското и инвалидското осигурување со издавање на државни обврзници, исто така ја задолжува Република Македонија дали со одреден грејс период или со одредена камата да ги врати тие средства. И тие средства пак би требало да дојдат, дали преку фискалната политика или изворите, или акцизите или слично.

И зборуваат и за трет извор за покривање на дефицитот, кој морам да потенцирам и самата Влада вика дека во првите 25 години, Фондот за пензиско и инвалидско осигурување ќе работи со дефицит. И вика ќе ги покриеме тие делови од продажба на општествениот имот или од државниот имот. Па сега знаете ние кога го носиме Буџетот што побргу да покриеме од Буџетот, формално правно е во ред. Али што би се случило. Затоа зборував кога настапуваат дејствијата од овие реформи, ние кога ќе го носиме Буџетот за 2002 година, ќе го видиме бројот на ново примените, односно проценката колку би се вработиле нови, колку не би уплаќале по оние од 100 марки, односно би уплаќале по 70 марки, не би уплаќале 30%, ќе го пресметаме дефицитот во Фондот за пензиско и тогаш треба да го зголемиме Буџетот од овие извори. Тоа е оној дел, што викаат и сигурно дека ќе ни се сервисира без мислам поголема грижа пензиите, односно сегашните пензионери се покриени од страна на Буџетот.

Дали овие забелешки кои се прифатени, кои ги истакна од страна на министерот, нудат сигурен стабилен пензиски систем, односно пензионерите да примаат редовни пензии, па повисоки пензии кои што му ги обекававме или овие пензии од просечни 200 марки. Овие забелешки мислам дека не го овозможуваат тоа. Не го овозможуваат тоа бидејќи, не

нудат самостојно финансирање на пензискиот систем, особено во двата столба и во приватниот оној што го истакнав и во државниот. А сегашните пензионери пак и идните генерации на пензионери, кои во основа со заменската стапка ќе остваруваат еден дел од приватното односно задолжително осигурување, не добиваат, нема да добиваат сметаме редовни пензии. Напротив, овој понуден модел ќе бара, како што истакнав ангажирање на огромен број или во зголемен број на финансиски средства од самиот Буџет на Република Македонија.

Констатирајќи кои беа забелешките, констатирајќи дека прифатените забелешки од овој Предлог на закон, кој е пред нас пратениците, се поставува прашањето што се нуди. Кое е решението за да му оствариме на пензионерите редовни пензии во утврдениот износ или во зголемен износ. Фактички што предлагаме. Морам да ви кажам дека пред вас имате и одредени амандмани и сега би сакале да од тие амандмани накратко само, бидејќи го надминуваат, мислиме дека го решаваат и со заедничко надградување, ќе донесат доизградување на пензискиот систем, а по амандманската расправа, сигурно ќе го образложиме со аргументи и повеќе. Предлагаме амандман во сегашното функционирање на пензискиот систем на Република Македонија, да постојат два столба. Државен столб на задолжително осигурување пензиско, сегашниот кој со овозможување на економски раст со нови вработувања, сеуште ќе се доизгради, ќе овозможи на сите пензионери да му се исплаќаат своите пензии. Исто така да се створат одредени услови тој да почне во првата своја фаза да учествува на капиталот, на пазарот на капитал со оние акции кои му се доделени согласно Законот за трансформација на претпријатијата, а не како што сега често имаме случај гледаме дека тие често се продаваат за докапитализација на продажба на државните фирми и општествените, достигнувајќи го оној процент од 51%.

Кога ќе го стабилизираме овој систем, се воведува со тој амандман и функционирање на доброволно приватно осигурување. Што значи тоа во овој степен на развој. Во овој степен на развој, во него ќе може да учествуваат и оние кои се опфатени во државниот систем на пензиско и инвалидско осигурување и оние кои не се опфатени во ниеден систем на осигурување. Да се обидеме на недоизградениот пазар на капитал, на недоизградениот банкарски

систем, да се обидеме да профункционираат одредени приватни друштва за осигурување. Дали ќе е во сегашните друштва, сигурно и тоа ќе се регулира со одреден закон, кој предлагаме да се донесе. Да видиме како ќе профункционира во одреден степен. Државниот фонд ќе му обезбедува пензии, граѓаните ќе можат да обезбедуваат и дополнителен дел на свои пензии. Тоа е она во овој степен на развој што го сметаме.

Знаете, а сигурно и одредени пратеници ќе укажуваат на многу битните два модела. Тоа е и во Европа и во светот функционираат и само државен и доброволен, постојат и државен и задолжително приватен. Искуствата, сигурно има поголеми теоретичари ќе укажат, дека каде што функционира добро фондиран државен систем, пензиите се во поголем износ и посигурни. Имајќи предвид и во тие држави каде што функционира пазар на капитал, каде што функционираат меѓународните финансиски институции и каде што тој капитал има можност да се пласира надвор од границите на тие држави. Кај нас тешко би функционирал тој дел. Тоа е првиот амандман. Да го прецизирам, предлагаме приватниот задолжителен фонд да се укине и во овој момент да не се воведува во Република Македонија. Ќе се постави прашањето, што со Меѓународниот монетарен фонд. Ги правиме реформите, но ако ние основна цел пензионерите да примаат редовни пензии, тоа е она што ќе го доизградиме државниот систем со разни методи и со овој закон се доизградуваат различни мерки. Вие сте свесни дека ние сега донесовме закон за ослободување на огромен дел врз основа на економската состојба, огромен број на корисници се ослободени. Но, во досегашно ваквиот урамнотежен развој на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување е донесен во состојба на ликвиден фонд, солвентен фонд. Тоа е првиот амандман.

Понатаму, во однос на забелешките предлагаме во делот на остварување на правото на пензија, тука имам амандман и предлагам во тој дел да остане досегашниот начин на стекнување на пензија и тоа, оној граѓанин кој исполнува жена 35 години да може да оди во пензија, маж 40 години да може да оди во пензија, маж кога ќе исполни 63 години старост, да оди во пензија по сила на законот и жена 60 години. Што се овозможува со овој систем на сегашно функционирање и досегашниот систем.

Прво, би морале да истакнеме и добрите познавачи знаат дека во светот искуствата се дека има и со 60 години да се оди во пензија има и со 65, па има и со 70 години. Врз основа на својот економски развој, врз основа на своите можности државите го креираат тој дел.

Ваквото задржување на овој степен ќе овозможи за решавање на многу нај важниот и нај битниот елемент во Република Македонија, а тоа е вработувањето. Со тоа што нема да има голем удел во однос на остварување на приходите. И многу битен еден друг елемент, што овде пратениците ние и Владата треба да го решиме во последно време сме сведоци. Владата може на денешната седница според сознанијата, па утре и по итна постапка, да ни предложи Закон за административно пензионирање. Преземени се обврските и тогаш ќе ни кажат по итна постапка ММФ за аранжманите да се склучат, што ќе се случи?

Вие сте сведоци што се случува во Министерствата. Во Министерството за образование, во сите министерства и вчерашните настапи, во Министерството за народна одбрана, кога министерот истакна дека ќе одат во пензија, па ќе формираат, тоа е за мене неразбирливо, па ќе формираат сигурно мислеше на пензионерите, ќе им се овозможи задруги, па неznam какви стопанства, што ќе одат по некои услови и т.н.

Знаете господа пратеници, ние носиме системски закон, носиме закон за сите граѓани на Република Македонија, под кои услови и како ќе одат во пензија.

АЛЕКСАНДАР ГЕШТАКОВСКИ:
(Продолжение)

Предлагачот нуди еден услов. Маж 64, со 15 години работен стаж, а жена 62 години.

Што ќе се случи со административното пензионирање? Врз основа на оние податоци кои ние можеме да ги добиеме, врз основа на министерствата што бараат податоци и сега во РМ и во средствата за информирање, се калкулира со една варијанта, од можните варијанти, дека за администрацијата, за оваа година да го сведиме тој број на 6 илјади, па наредните години за 40 илјади да ја намалиме администрацијата, па до 90 илјади, треба да се исполнуваат жена 30 години, а маж 34. Таа е една од варијантите, што министерствата бараат податоци. Бидејќи, Владата не не информирала, немаме податоци, или со други под варијанти, дали 58 години. Што

ќе се случи? На крајот на краиштата, на кого ќе се однесува овој закон ние што го носиме. Некој ако е вработен на 20 години, со 30 години жена, ќе оди на 48 години старост, а ние носиме закон со 62 години жена. На кого ќе се однесува овој закон, јас се прашувам, а и сите пратеници се прашуваме. На работниците во текстилната, во кожарската индустрија. Исто така и за министерствата. Оваа Влада, треба да води особено, посебна грижа за пензискиот фонд, кој е издвоен за офицерите на Република Македонија, односно за војните лица, за полицајците. Тие имаат и бенефициран стаж. Но не да ги издвојуваме и да им нудиме некои невозможни работи. Ќе ти дадам земја да ја обработуваш. Овој закон, во принцип, согласно Уставот, согласно сите принципи што треба да важат. А се друго, ќе доведе до не равноправност, а наша задача е да водиме грижа за тоа. Бидејќи, сфаќајќи го и односот на администрацијата, па администрацијата има вишоци, меѓутоа, така лесно да се носат тие закони, а свесни сме, сигурно министерот ќе каже, на сите ни е познато дека Владата припрема Закон за административно пензионирање. Тој ќе дојде на овој Парламент, но сега е моментот, барем на оваа друга категорија, која ќе опфати дали 60 или 50 години, да им овозможиме услови.

Со овој закон, барем ние како пратеници да им објасниме. Ќе речат Вие во администрацијата одите со 50 години, а ваму со 60 или 64 години.

Тоа е оној дел, што се однесува на елементите на усогласување на старосната граница. Затоа имаме амандман, да остане сегашното решение. До согледување и на административното пензионирање и на сите други, па тогаш би понудиле одредено решение, што би важело за сите елементи.

Другиот дел, во кој имам понудено амандман, што мислам дека ќе има и поддршка и разбирање од пратениците, тоа е оној најважниот дел за пензионерите, усогласување на пензиите. Доколку не понудиме инструменти за усогласување, кога ќе почнат да растат платите, кога ќе почнат слободно да функционираат платите, не можеме да издржиме во делот на замрзнатите плати и понатаму, со делот на ограничување на буџетските корисници и оние кои што се не доприватизирани.

Предлагам амандман, пензиите да се усогласуваат во Република Македонија. Порастот на пензиите во Република Македонија, да се усогласува согласно растот на платите на сите вработени во Република Македонија. Тоа е најправилно,

бидејќи потекнуваат од сите слоеви пензионерите и остваруваат право на пензија, а колку ќе растат платите, толку да се усогласуваат пензиите, што понатаму, ако Вие го видите, нуди решение, доколку дојде минус 5%, пореметување на платите, или доколку дојде плус 5%, ќе има вонредни усогласувања во тој случај, на пензиите, доколку платите се депресивни, или растат во тој дел Тоа е едно решение, кое ќе го следи делот на реалната вредност на пензиите, да ја задржи основната цел на Законот за пензиско и инвалидско осигурување, да ја задржат онаа реална вредност на пензиите, кога ја оствариле во однос на корпата на продукти, да можат тоа пензионерите да го платат, односно пензионерот, кога ја остварил пензијата да може да го земе барем оној дел. Вие знаете, дека пензијата не е иста кај сите, се формира врз основа на платата која ја примал работникот, порано беше последните 10 години, а сега е целиот работен век, тоа е некаде од 70 година. Тоа е една од оние мерки, што ги имам предложено преку амандман и барам од вас пратениците, со една конструктивна расправа, сигурно во рамките на сознанијата, во рамките на можностите, да биде поддржано и тоа е она во основа што го бараат пензионерите. Сигурно идно усогласување.

Имате уште еден амандман, кој би сакал накратко да го објаснам, а тоа е амандманот, доколку парламентарното мнозинство, не успееме да го убедиме, во делот, дека во овој период на економски развој на Република Македонија, подобро би било да го зајакнеме државниот фонд и да воведеме доброволен приватен фонд, тогаш амандманот предлага една по друга распределба на средства, кои се издвојуваат за пензиско и инвалидско осигурување. А тоа е, од 20% од бруто платите, со сегашното решение, 13% да оди во државниот фонд, 7% да оди во приватниот фонд. Решението нуди 15% од 20%, или примерот што го земаме од 100 марки, 75 марки да одат во државниот фонд, а 5% или 25 марки во приватниот фонд.

Со ова, се нуди одредено посигурно решение, во однос на оној дефицит, кој ќе е во недостаток, сигурно тогаш и Буџетот нема да интервенира, со помали износи на трансфери или другите елементи, кои се нудат за покривање на тој недостаток би учествувал па да видиме, како ќе почне да функционира пазарот на капитал, како ќе се умножуваат тие пари. Пазарот каде што ќе

се пласираат парите е безмилосен. Ние во тој приватен фонд велиме и од самиот закон од образложението, нема да дозволиме да се случат пирамидални штедилници. Тоа е прашањето. Ќе има осигурување, ќе има хипотеки, ќе има банка чувар, ќе има надзорни органи, со ниедни методи, ако сакаме да оствариме профит, приватното друштво за осигурување, треба да го ставиме слободно на пазарот, со целокупниот ризик да ги пласира средствата, да ги оплоди, по 40 години на индивидуална сметка, да му ги стави на располагање на оној кој ги издвојувал. Не е спорно би сакал да кажам, дека ваквиот модел, пак се враќам на приватно која е најголемата предност. Нај големата предност, е тоа што тој овозможува капитал. Знаете ви кажав, со 50 илјади првата година 20 милиони марки, кој капитал од сите ново вработени ќе се пласира до стопанството на Република Македонија, али тој треба да се оплоди, да ја задржи вредноста и да му овозможи. Во овој период сметам дека тие услови не се. Овие се забелешките, односно амандманите. Врз основа на расправата по овие амандмани, врз основа на тоа дали ќе бидат одредени амандмани подржани во конструктивна расправа, за се она што укажав, не би сакал да повторувам и не би сакал, барем во овој дел, што е прв од реформски дел, да се надмудруваме и да докажуваме, па Вие фондот го донесовте во таа состојба, инаку ќе укажуваме со факти и документи, со бројки, дали Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, кога го зеде Владата на СДСМ во која состојба беше, сега да се концентрираме на овој дел, бидејќи имаме единствена задача да го доизградиме пензискиот систем и сметам овие амандмани од страна на пратениците во својот дел на размислување, од своите можности, врз основа на своите програми, кои ми ги кудеа на овој народ, од кои ја добија довербата, во одреден дел да бидат подржани. Доколку биде подржани одредени амандмани, тогаш во име на пратеничката група, би го подржале овој закон. А, доколку не бидат подржани, сигурно нема да го подржаме.

САВО КЛИМОВСКИ:

Му благодарам на г-динот пратеник Александар Гештаковски, за учество во расправата.

За збор се јави г-динот пратеник Нано Ружин.

НАНО РУЖИН:

Почитуван претседателе, почитувани министри, почитувани дами и

господа пратеници. Да го искористам моментот, да ви го честитам денот на Вашата партија, но исто така, би сакал да кажам некои мои размислувања околу денешната тема, веројатно, предизвикува голем интерес кај граѓаните, од причина што зборува за иднината. Имено, овој законски проект претставува голем предизвик и за Владата и за Република Македонија и секоја грешка, по донесување на овој закон, може да има катастрофални последици за социјалната состојба во Република Македонија.

Пред се, знаеме дека пензискиот систем, во речиси целиот свет е во голема криза. Како во индустриските земји, така и во земјите во транзиција, вклучувајќи ја и РМ. Со други зборови, не постои разлика во кризата, освен што во развиениот свет, заради неговата поголема економска развиеност, таа криза се рефлектира послабо, додека во земјите на транзиција, како што е Република Македонија и останатите, веќе се зборува за колапс или стечај, односно за стечајни перспективи на пензискиот систем. Причините за тоа се многу, меѓутоа се зборува дека и самата социјална држава е во криза. А нејзината финансиска криза, влијае и врз стабилноста на пензискиот систем.

Што се однесува до Република Македонија, можеме да констатираме дека Македонија и македонскиот систем на пензиско инвалидско осигурување, функционира само благодарение на деловно адаптираните елементи во самиот систем, но знаеме дека долгорочно не може тоа да функционира така.

Се прашуваме, кои се причините за таквата состојба. Причините се бројни, нешто кажувахе и министерот при својот настап, стареење, ниската стапка на економскиот раст, опаѓање на реалните плати, пад на наталитетот, високи стапки на невработеност, се што доведе до криза на пензискиот систем. И нормално, пред сите лидери, пред сите влади од земјите на Европа, особено земјите во транзиција се наметна дилемата, како да се надмине кризата. Во теоријата и во настапот на бројни познавачи од оваа материја, постојат повеќе стојалишта, јас нема да теоретизирам, меѓутоа ќе истакнам дека се од радикално стојалиште, односно радикална приватизација, до козметички поправки и рационализација на постојните пензиски состави, на она што викаме државен пензиски режим, односно генерален режим, она што го имаме денеска.

Според мое мислење, не се потребни ниту радикални, како што го нуди овој пензиски проект денеска, ниту козметички, туку комбинација на разни модели. Во меѓународната практика и аналитичарите кои се занимаваат со оваа проблематика, постојат две темелни одредници или две меѓународни институции, кои се заинтересирани за реформата на пензискиот систем, од кои едната е Светската банка заедно со ММФ, за што имаме проект, што денеска ни го предлага министерот.

А второто гледиште е меѓународното здружение за социјална сигурност и на Меѓународната организација на трудот, кој што има свое гледиште, во поглед на реформата на пензиско и инвалидски систем. Како што знаете, во нашата држава мошне значајно е влијанието на Светската банка и ММФ. Во што е нивната разлика? И двата начина на размислување, значи од една страна на Светската банка и на Меѓународната организација на трудот, од друга страна се идентификуваат со дијагнозата, навистина состојбата е алармантна. Мислам дека и сите во Македонија, па и овде во Парламентот, сметаат дека нешто треба да се менува. И претходната Влада сметаше дека нешто треба да се менува. Меѓутоа, кои се разликите, кои се моделите. Постои разлика во терапијата по која што треба да се пристапи во таа промена и сметам дека СДСМ се разликува во однос на овој проект, што сега го афирмира власта.

Не е во рамките на Светската банка постои една студија, темелна студија која се вика криза на староста со поднаслов политика на заштита на старите и порастот на економскиот раст. Во оваа студија е појаснет проектот, кој што го заговара министерот Ибраими, стратегијата на Светската банка и на овој проект е следната: Настапува со тезата дека во реформите на пензискиот систем мора да се постигнат две темелни цели, меѓутоа сметам можеби и утописки цели. А тоа е заштита на пензионерите и нивната материјална положба, тоа значи е првата цел и втората цел, реформа на пензискиот систем, со кој ќе се интензивира економскиот раст.

Овие навистина се две позитивни цели, меѓутоа, тешко споиви и остварливи. Прашањето останува отворено. Не само од теоретско туку и од емпириско, од практична појдовна основа, затоа што практиката е сосема сиромашна со навистина, позитивни примери. Така што, јас во овој момент не можам ништо да ви

кажам детално и ако сакате по конкретно, лично сум голем скептик, што ќе се случи со реализацијата на овој проект за некоја година. Тука дури би се обидел да полемизирам и со самиот себе. Во светот е надминато одушевувањето од сите проекти на Светската банка. Меѓу аналитичарите од источна и централна Европа, се поголем е бројот на оние, кои не веруваат сто посто на Светската банка. Сметаат дека постојат и други опции и други можности, на пример во конкретниот случај проектот на Меѓународната организација на трудот и на Меѓународната организација за социјална сигурност, кои што можеби, е по реален и по апликативен во Македонија.

Светската банка, од прилика мисли вака: Државниот систем, како што вели мојот колега систем на пензиско - инвалидско осигурување, кој се финансира врз принципот на тековната генерациска солидарност, е во криза насекаде. Тоа не е спорно, се согласуваме со тоа. Овој пензиски систем, згора на тоа, ниту поттикнува на штедење, инсистира на големи стапки на придонеси, содржи јавен, имплицитен долг, ветува големи пензии, а не ги реализира и воопшто доаѓа до една неусогласеност на пензиите.

Светската банка, жестоко го критикува сегашниот систем, кој што е сличен и во Словенија и во Хрватска и во Полска и во Чешка и т.н. со мали не доизменети елементи и предлага радикални реформи, со воведување на ова што се наметнува во овој закон, воведување на три столба.

Притоа, овој јавен столб, што најмногу го критикува, целосно да се уништи, или се реформира, туку истиот го остава во некоја изменета форма. Значи, не прави она што беше позитивен пример, односно единствен пример за целосно избришување на јавниот столб, беше примерот со Чиле.

Имено, во Чиле, кој што исто така има сличен проблем со пензискиот систем, дојде до целосна реформа на јавниот пензиски систем, социјалниот херој на таа реформа се вика Пинеира, инаку, архитект на Чилеанскиот модел и тој вели вака: Јавниот пензиски систем има една вродена и стратешка мана и треба целосно да се уништи. Кога решивме да ја направиме реформата во Чиле, јас ја затворив вратата, зад овој јавен столб и тој веќе не постои. И навистина, натамошните реформи во Чиле дадоа одредени позитивни резултати.

НАНО РУЖИН: (Продолжение)

Што вели Светската банка. Светската банка не ја затвара вратата зад себе, зад овој столб и ветува дека овој столб само ќе се разбие на три столба, на три нови слоја, вклучувајќи го и самиот јавен, притоа битно редуциран но само го афирмира институтот основна пензија, кој има двојна улога. Да обавува редистрибуција и да осигурува заштита од сиромаштија. Но, за каква редистрибуција. За каква редистрибуција се работи во смисла на основната пензија.

Редистрибуција од богатите кон сиромашните, бидејќи Светската банка тврди дека и досегашниот пензиски систем исто така ефектуирал редистрибуција, но во спротивна насока, од сиромашните кон богатите. Да прифатиме дека немаме големи познавања, немаме пракса и т.н. Тука нашите познавања се многу мали и навистина не можеме да дадеме наш теоретски придонес.

Вториот столб кој го предлага Светската банка и кој што е присутен во овој закон, за кој што зборуваше и колегата Гештаковски е таканаречениот столб за задолжително пензиско и инвалидско капитално штедење. Всушност, ова е клучниот столб околу кој произлегуваат недоразбирањата со Владата, меѓутоа и столб врз кој што инсистира Светската банка. Претпоставувам дека и министерот во разговорите со Светската банка веројатно се обидел нешто да направи, но тие му рекле не, тоа мора да постои. Овој столб треба да ја одигра клучната улога во проектот на Светската банка. Суштината на овој столб е во принцип дефинирани придонеси на потполни финансирани фондови за разлика од дефинираните пензии. Ова целосно финансирани фондови на дефинирани придонеси всушност претставува формула на присилно национално штедење. Не одиме на онаа дигресија пирамиди или не пирамиди, тоа државата некако ќе го среди, меѓутоа уште претходно ќе ја поставам дилемата. Придонесите кои се уплаќаат во овој столб не се трансферираат на генерацијата пензионери, туку се вложуваат, капитализираат. На овие придонеси се остварува добит или профит и тоа е всушност обликот на присилното национално штедење. Тоа сака да го постигне Светската банка. Претпоставка. Присилното национално штедење условува продуктивни инвестиции, овие пак економски раст, а сите од тоа би требало да имаат една поука, а од тоа би ползувале и пензионерите. Ова е привлечно сценарио,

но подоцна ќе ги објаснине неговите слабости.

Третиот столб кој го предлага Светската банка и нашиот министер, само што тој столб е сличен со вториот столб. Се разликува по тоа што тој е доброволен. Тој столб мислам дека е мошне полезен и штета што досега не е воведен. Да резимирам.

Првиот столб обезбедува рестрибуција, вториот и третиот обезбедуваат штедење, а сите тие три заедно ги осигуруваат осигурениците од штедилните ризици, односно староста, инвалидноста и смртноста. Ова е пристапот што го слушнавме од Светската банка.

За каков пристап се залагам јас, во секој случај не толку радикален. Тој пристап кој што е изложен и во рамките на Меѓународното здружение за социјална сигурност и Меѓународната организација на трудот. Овие две институции, кои што се инаку во, има борба на мислење и во Светската банка сметаат дека радикалната трансформација на јавниот пензиски систем не е добра од две причини.

Првата причина е, не е извесно дали ќе може да се остварува социјалната заштита на старите и низ институтот основна пензија.

Второ, не е извесно дали и задолжителното индивидуално капитално штедење ќе се оствари зголемена стапка на економски раст. Затоа мислам дека се овие и најголемите предизвици на овој проект. Тоа не се само предизвици на Владата, тоа се предизвици на целиот народ што живее на овие простори затоа што грешките можат да бидат катастрофални и социјалната сигурност на населението. Затоа, ние не го прифаќаме предлогот за радикално ремонтирање како фундаментална приватизација на јавниот пензиски систем, содржан во студијата на Светската банка наречен криза на староста. Оваа стратегија ја сметаме за високо ризично. Тој предлог на Светската банка е дефектен од аспектот на социјалната политика, а и неизвесен од страна на економската политика и воопшто од развитокот на економските односи во државата.

Со други зборови, експертите на Меѓународното здружение за социјална сигурност на организација на трудот смета дека, кај пензиите во целина гледано се работи за трансфер на средства на не активните пензионери на пензионирани лица од активните работни лица. Тоа значи дека пензионираниите на одреден начин ги лишуваат вработените од дел на нивниот

расположив приход. Принципот е јасен. Се работи секогаш за трансфер на средства од страна на активните во насока на не активните пензионери, било преку котизации или било низ моделот на индивидуалното капитално штедење. Голем број на автори сметаат дека ова е голем дефект на Светската банка, Патрик Артус вели: "единствена надеж за подобрување на рамнотежата на пензиските состави е можно кон почетокот на идниот век само со остварување на повисок степен на производство што значи помало земање од секој активен во полза на издржуваниот". И кога имате како што е денес кај нас релативно помал број не активни, а огромен број на пензионери, тогаш тешко се превладува актуелната кризна состојба.

Затоа сметаме дека не треба да се оди во така радикални реформи, туку по пат на рационализирање да се поправи пензискиот состав и да се прилагодува кон нашите услови, кон демографските стапки, демографските движења и на тој начин по еволутивен пат да се надмине кризата на пензискиот систем. Или, ако сакате малку да ве разонодам има една шега која многу ме асоцира на нашата состојба. Кога завладеал глад некаде во светот еден мудрец, мачорите дошле и го прашуваат како да го надминат гладот, тој им рекол да се молат три дена и ќе почнат да паѓаат глупци од небото. Тоа го забележал еден мудар пес и рекол колку се овие наивни, не знаат ако се молат три дена ќе паѓаат коски од небото. Таква е нашата ситуација. Едноставно оставени сме, практично уценети со еден проект кој може да не чини мошне скапо во нашиот натамошен пат кон изградба на таа социјална држава и стабилноста на општеството. Затоа се прашуваме што сега да правиме ние во Македонија, кога сме соочени со споменатите два пристапа.

Пред да се обидам да дадам одговор на ова прашање, ќе ја опишам во неколку реченици глобалната состојба во нашиот пензиски режим. Нашиот пензиски систем е сличен како и на останатите земји во транзиција. Нагласено е начелото на солидарност, нарушен е односот околу вложувањето и правата кои се остваруваат, не транспарентен е, дава премалку на преголем број осигуреници, сеуште произлегува оној договорен систем на стопанство, постои докуп на стаж, обид за решавање на техничко технолошкиот вишок низ пензискиот систем, систем за социјално преживување како да се надмине оваа криза. И овде постојат три можни сценарија.

Едното сценарио е радикална приватизација. Постојат економисти, кои сметаат дека таквиот пристап би бил позитивен, меѓутоа сепак поголемиот број сметаат дека овој е мошне ризичен систем, односно целосната приватизација на пензискиот систем.

Второто сценарио е реформа со трите столбови, кој што ни го нуди Светската банка и Владата, а третото е рационализација на постојниот пензиски систем со тоа да се поврзат придонесите и давањата и да се префрлат социјално - заштитните институции во вториот столб, пензиите да се пресметуваат од целиот работен век. Да се промени дефиницијата за инвалидноста и да се зголеми староста за заминување во пензија. Да се постигне консензус пред се со Синдикатот и со сите, со целата творечка моќ на сите субјекти во ова општество, бидејќи немам зборови да ја искажам значајноста на овој проект доколку тој биде дефектен.

Затоа сите треба да си ја земат одговорноста, а како што знаеме Синдикатот го кажа својот став, сосема е спротивен со ставот на Владата. Кога системот ќе се рационализира треба внимателно, мошне внимателно да се оди во реформа на вториот столб и тоа не сега, туку кога ќе се создадат претпоставки за тоа, ред се од економски карактер. Имено, без развиен пазар на капитал, развиен капитал на вредносни хартии, пазар на труд не е можно да се очекува дека вториот столб ќе биде финансиран од луѓето кои што живеат во Македонија. Односно оној што очекува дека овој столб ќе функционира е во лесна заблуда и мислам дека дури и да се изгласа, барем да се изнајде некој правен лек тој да не заживее.

За третиот столб мора да заживее и бидејќи е позитивен, бидејќи е капитално доброволно штедење.

После овие мои забелешки остануваат голем број отворени прашања за кои исто така треба да се постигне еден национален консензус.

Ќе набројам неколку прашања околу кои би требало да се ефектуира националниот консензус. Тоа е од моделот на капитализација важноста на финансиските резерви во јавниот пензиски систем околу висината на пензијата, можноста за задолжување на заминувањето во пензија, развојот на нови форми на работење, сложеноста на односите меѓу трудот и капиталот, условите за признавање на правата за стекнување пензија, начинот

на пресметување на висината на пензиите, усогласување на пензиите.

Овие прашањата за кои што е неопходен национален консензус, а лично сметам дека формирањето на резерва во овој јавен или општ генерален режим, во висина на најмалку два месечни расхода кои треба да се капитализираат, се цел која што би требало да се конституира како една приоритетна обврска.

На крај би сакал да порачам да не брземе со реформите, бидејќи и експертите на Светската банка кои инсистираат дека нивниот модел е универзално применлив, сепак во една реченица во својата студија предупредуваат - подобро е да не се прави, отколку да се прави погрешно.

Без демографски, економски и актуарски пресметки и симулации, кои егзактно ќе не убедат дека моделот ќе може да функционира не смеаме да одиме во реформи. Тоа не значи дека јас како член на СДСМ сме против реформи на пензискиот систем, меѓутоа барем јас лично, а тоа го слушнавте и од Гештаковски, за умерени реформи на пензискиот систем. Умерени реформи кои исто така имаат своја валидност и во други меѓународни институции, преку кои исто така Европа и светот можат да се легитимираат.

Со други зборови сакам да кажам, доколку гласам, доколку не го поддржам овој проект, доколку се поддржат нашите амандмани јас ќе го поддржам, меѓутоа доколку не бидат прифатени јас нема да гласам за овој проект, но тоа не значи дека не се прифаќа некој друг проект како што го изложив јас, затоа што сметаме дека е помалку ризичен и кој што ни обезбедува една помирна старост, една помирна иднина. Затоа уште еднаш му се обраќам на министерот и на неговиот експертски тим, не е доцна, може да ги продолжат разговорите, можат да им се наметнат и како услов да ја отворат и таа тема на разговор, бидејќи сепак ние сме овде што живееме, ние сме нашите деца, вие сите овде и целиот Македонски народ и националностите што живеат, што се дел од овој систем да ризикуваат, односно да ги доведеме во многу непријатна состојба. Да не зборувам за социјални тензии и за нови социјални катастрофи.

Ви благодарам на вниманието.

САВО КЛИМОВСКИ:

Му благодарам на господинот пратеник Нано Ружин.

За збор се јави господинот пратеник Илјаз Сабриу.

ИЛЈАЗ САБРИУ:

Почитуван претседателе, почитувани министри, дами и господа пратеници.

Мислам дека денес на дневен ред имаме еден многу важен закон, кој е пресуден за нашето понатамошно опстојување на еден голем дел на населението, односно тоа е делот на пензионерите кој во Македонија денеска не е многу мал, туку некаде 255 илјади пензионери и сигурно со нетрпение очекуваат какви решенија Парламентот денеска ќе изгласа.

Со оглед дека многу се расправаше во јавноста за овој закон, односно околу Предлогот за измени и дополнувања на Законот за пензиско и инвалидско осигурување, се со цел да се вклучиме во реформите што оваа Влада и нашата држава неопходно е да ги изврши во овој и наредниот период.

Уште на почетокот да кажам дека воопшто ниту јас, ниту некој од дискутантите може да биде против носење на еден ваков закон, уште повеќе кога е тука примесата реформските определби на државата, за кои сите ние се определивме и како политички партии, па и како поединци дека одиме на пазарно стопанство, а тоа пазарно стопанство се знае дека бара и одредени жртви и предизвикува одредени потешкотии и проблеми.

Мислам дека во првата фаза на Предлогот на законот беа укажани на самата седница на Парламентот од страна на пратениците, а и од другите социјални партнери (Синдикатот, Стопанската комора) некои укажувања од кои еден мал дел се прифатени, а поголем дел не се прифатени во овој закон и мислам дека треба ние денеска како пратеници, бидејќи навистина имаме голема одговорност пред нашите граѓани, пред нашите генерации и пред нашата иднина за какви решенија ќе се определиме. Тука беа изнесени од моите претходни дискутанти доста укажувања, а јас ги сфатив и нив како една добра намера да изградиме и да нудиме еден законски текст кој стварно ќе биде по безболен, тој ќе боли, но да покушаме да биде малку по безболен, бидејќи мораме да кажеме дека овие реформи се почнати многу по одамна.

Ние со осамостојувањето на Република Македонија имавме и наследивме еден Закон за пензиско инвалидско осигурување, кој беше да кажам, многу либерален, многу хуман, бидејќи тогаш имавме една поголема држава, живеевме во една поголема држава. Се знае како таму се

користеше и нај лесно е да се оди, имавме многу бенефиции во тој закон и полека, полека од 90-тите години наваму полека, чекор по чекор тука се направени неколку реформи и мораме да кажеме дека беше изнесено тука, ја би го потврдил тоа дека ние денеска имаме еден избалансиран пензиски фонд во Република Македонија, што не беше случај пред неколку години.

И, најголем проблем во државата беше исплатата на пензиите. Ние сега тој проблем го надминавме со ангажирање на сите во Република Македонија, посебно на луѓето, кои беа задолжени за таа проблематика, така што ние денеска не се судруваме со тој проблем, туку пензиите ги исплатуваме редовно. Точно е тоа дека се тие ниски, но ниски ни се и платите во стопанството и сега тој просек некаде изнесува просечна плата, просечна пензија 62,9%. Веројатно, во наредниот период со вакви мерки јас очекував дека тој диспаритет ќе се зголеми, а за тоа малку подоцна.

Јас не тврдам дека не се направени анализи и студии од стручни екипи и од нашата Влада и од нашето Министерство, па вклучени и меѓународни институции, но мислам дека можеби не се направени или требало да се направат дополнителни анализи што нудат и што ќе предизвикуваат во наредниот период овие решенија, кои ние денеска треба да гласаме "за" или "против".

Прво, по мене, мислам дека не се работи за целосна реформа на пензиско - инвалидското осигурување, бидејќи не е реформа. Тука го нема решението за инвалидските пензии, нема решение за, така да кажам, бенефицирани пензии. Тоа се, главно, оние пензии од народна одбрана од Министерството за внатрешни работи. Нема решение за земјоделските пензии. Тука има некои измени и дополнувања кои одат на рестрикција на некои стекнати права на оваа групација на пензионери, кои ги уживаа денеска и многу е тешко тоа стекнато право да му го укине. Можеш некому да не му дадеш некое право, но тоа право ако веќе го имал и ќе го стекне со години, многу е тешко тоа да се укине. Во тој дел мислам дека Владата денеска, министерот, целата Влада, па и ние како пратеници, навистина трезвено да размислуваме. По мене, треба да се прифатат забелешките и амандманите што се нудат од страна на Комисијата матична за труд, а и Комисијата, односно Законодавно правната комисија ми се чини, тука беа изнесени тие амандмани и за тоа

поконкретно јас ќе се произнесам лично и веројатно во име на нашата партија за демократски просперитет.

Воведувањето на три столба на пензискиот систем сега, по мене, беше изнесено е доста ризичен потег, посебно воведувањето на вториот столб, што еве и министерот ни уфрлува дека и ние на тоа сме се определиле, точно е така дека и јас реков порано сме работеле на тоа не притискаше, но не случајно и ние немавме, така да кажам, можеби не храброст, туку ценејќи ја целокупната ситуација во државата, во стопанството, ние не прифативме таков чекор да одиме со едни такви, би рекол, радикални решенија. Ние без да го оживиме стопанството, ова ќе беше добро, во текот на оваа година и во минатите 2-3 години, да имавме еден доста добар раст на индустриското производство, на извозот, на вработеноста и т.н., на сите овие економски параметри, тоа да се гледаше на површина, тогаш апсолутно ќе моравме и многу лесно ќе гласавме за едни вакви решенија. Но, ние денеска немаме такви позитивни движења во стопанството, ни во оваа година, ни во минатата година и т.н.

Затоа, мислам дека требаше оваа реформа, прво да оди целосно во областа на стопанството, па потоа да одиме во овие најосетливи, би рекол и најсиромашна категорија на луѓе во Република Македонија. Тука, се работи навистина за онаа категорија која е изнемоштена, кои не можат ни да произведуваат, ни да работат дополнително, со исклучок на неколку такви луѓе. Меѓутоа, пензионерите, таа категорија исклучиво живее од таа пензија, а впрочем би биле среќни, јас би бил среќен да живеат само пензионери. Меѓутоа, тие издржуваат и по еден син невработен со високо образование, со вишо образование, со средно образование, уште по еден или двајца од семејството, така што тој буџет фамилијарен, основниот од оваа пензија што се исплатува, реков, исплаќа редовно во Македонија, што успеавме со тешки маки тоа да го избалансираме и редовно да се исплаќаат пензиите.

Затоа, мислев и очекува дека оваа Влада прво ќе пристапи кон реформи во стопанските области. Ние вчера, а и денеска по новините читаме дека немаме искористено 141 милион долари или марки одобрени кредити од страна на ММФ и од Светската банка, поради, како што се изјасни и министерот за финансии, наши пропусти и т.н. Тоа сега не сакам да го елаборирам во негативна конотација, но тоа

е тоа. Ние немаме реформи во стопанскиот систем. Не се гледаат некои позитивни трендови во таа област. Немаме зголемување на вработеноста, што на некој начин им ветивме на граѓаните дека ќе имаме. Доколку ние имавме оваа година 100 илјади вработени, како што беше ветено, веројатно оваа операција ќе беше многу лесно да се изведе денеска, пошто ќе имавме многу средства акумулирани во Фондот за пензиско и инвалидско осигурување. Мислам дека од еден стабилен фонд, се плашам, дај боже да не е така и да не се потврдува мојата односно нашето прогнозирање, но очекувам и се плашам да не дојде до дебаланс на пензискиот фонд, да почнеме повторно да имаме проблеми со редовната исплата на пензиите, бидејќи тој фонд не е мал. Колку што јас знам тоа е некаде 60 милиони марки месечно, односно годишно тоа е некаде 750 милиони марки. Значи, околу една милијарда ДЕМ оваа држава, ова стопанство треба да издвои, за ние да исплатиме. Ние успеавме со овие 20%, па сега воведуваме втор столб, каде 7% ги изземаме од тие 100 марки, 30 марки ги земаме и ги ставаме во задолжително приватно финансирање на фондот. Во Законот нема законски решенија како тоа ќе се капитализира. Ние немаме пазар на трудот, немаме пазар на капиталот, не функционира берза на капиталот во Македонија. Не функционираат и ние тоа мора да го признаеме, тоа е вистина во Македонија. Сега, издвојуваме 7% со тоа што некои утре со некои закон што ќе биде предложен во ова Собрание, веројатно до крајот на годината или неznam кога, тука вели дека ќе се регулира со посебни закони, ние нешто треба да гласаме на невидено. Тие 7% треба да ги издвоиме од септември и не ја знаеме судбината на тие 7% што ќе биде, така што мислам дека со тие 13% и тврдам ние не ќе можеме да издржиме еден балансиран фонд на пензиското инвалидско осигурување.

Има законско решение дека буџетот ќе интервенира. Но, за да интервенира, во оваа анализа јас не успеав, можеби има, не најдов, колку ќе чини оваа трансформација, односно транзиција. Мислам колку милиони марки ќе добиваме, а слушнав дека 10 или 15 милиони марки треба да ги добиеме за овој проект. Ако ние даваме 60 милиони, по мојата математика, толку е, една пензија треба од буџетот да интервенираме секоја година во ПИО, мислам дека ќе биде многу голем товар за Буџетот на Македонија, со оглед дека проблемите и таму што ги имаме во таа област, дали ќе може Буџетот да

интервенира, за да не дојде до еден дебаланс на Фондот на ПИО.

Затоа, мислам дека добар беше предлогот, јас го поддржувам и ќе го потенцирам дека е добро тоа 7%, односно вториот столб да го воведеме врз доброволна основа. Впрочем, такви искуства, мене ми се чини има во транзиционите држави, Полска, Маџарска почна со таков од, неznam сега веројатно министерот ќе даде одговор и на овие наши тврдења, кои со сигурност, јас за ова не можев да тврдам, но знам дека тогаш тие почнаа со доброволно осигурување и веројатно ние сега за сега да го прифатиме. Ние не сме против овие реформи, да го прифатиме доброволниот фонд, кој колку може и колку сака нека издвои во тој втор столб, а да не го чепкаме првиот фонд, односно тој јавен воведен со години и т.н. и кој со големи маки успеа да функционира и денеска да ги исплатиме пензиите редовно секој месец како што треба.

ИЛЈАЗ САБРИУ: (Продолжение)

Мислам дека, доколку Владата и ние како пратеници, навистина, денеска конструктивно дискутираме, треба да смогнеме сили да ги прифатиме овие решенија што ги нудат матичните комисији, да гласаме сите, а та беше изнесено и од СДСМ и јас во името на мојата партија кажувам дека и ние доколку бидат прифатени, ќе го поддржиме овој закон, бидејќи сме реформски определени, но да бидеме внимателни. Доколку понатаму се укаже дека може тоа да се издржи, тука сме, тука е Парламентот и можеме да одиме на по рестриктивни, односно на други чекори, но првенствено навистина да одиме со една доста голема внимателност, да не одиме брзо и да одиме да направиме некоја грешка, која може многу да не кошта како држава, Впрочем и како Влада.

Друго што сакав да кажам, мислам дека во оние конкретни решенија треба исто така во членот 10 да остане старото решение. А, кога го кажав ова дека доброволно да биде вториот столб, со тоа чинам и мислам дека и ние како пратеници преземаме дел од одговорноста и обврската и пред ММФ и пред Светската банка на некој начин заедно со Владата, заедно со Министерството дека и ние сме тие кои гласаме за тој закон и вака оценувме сите со концензус да го гласаме и дека такви решенија треба да прифати ММФ и Светската банка. Со тоа мислам дека малку можеме да и олесниме и на Владата и на надлежното министерство, која е принудена, сакам да кажам да почне прва и тоа е за

поздравување, со реформите во оваа област, која е многу чувствителна област во Македонија.

Во овие конкретни забелешки јас не би сакал, господинот пратеник Нано Ружин кажа и теоретски и некои научни, јас не би сакал за тоа, бидејќи не е семинар по таа област, тој ги кажа и се прифаќаат тие укажувања, на овие конкретни забелешки мислам дека исто така треба да се прифати забелешката од Синдикатот и од страна на пензионерите за член 10, односно за усогласувањето на пензиите и понатаму да ја дели судбината да пораснат платите во РМ. Пошто сега со новата формула на Швајцарски систем 80% од трошоци на живот, 20% од плати, мислам дека ќе придонесеме како Парламент за понатамошно оддалечување, односно намалување на пензиите во однос на платите. Јас не велам дека платите во Македонија се големи, но пензиите се далеку помали. Јас реков 62,9% се просечна плата, просечна пензија. Затоа, треба да остане тоа усогласување да го голтнеме како Влада, како пратеници, како Парламент дека понатаму нема да дозволиме, бидејќи со укинување на Законот за ограничување на платите ќе дојде до пораст на плати и ние ќе имаме било каков - таков, а слушам се спрема и Закон за државна управа и таму за платите во државната управа, но и таму ќе има некој мал пораст.

Значи, ќе имаме пораст на платите, а на пензиите ќе имаме побавен пораст. Со тоа ќе придонесуваме за понатамошно влошување на социјалната состојба на оваа категорија на луѓе кои чекаат од тие 200 или 300 марки да живеат, не сами, туку да ги издржуваат и нивните деца, кои чекаат за вработување.

Затоа, го поддржувам амандманот од матичната комисија и мислам дека сите треба да смогнеме сили сето тоа да го прифатиме, без оглед на партиската припадност, односно мнозинството обезбедено од Парламентот, за да може да се гласа така како што е предложено од страна на Владата.

Следно што, исто така, мислам дека во еден дел е прифатено од укажувањата на Синдикатот, тоа е старосната граница. Тие барале да нема никакви измени, да остане 63 години, сега 62 години, а сега Владата предлага тоа да биде 63 години, значи за една година е нешто прифатено. Меѓутоа, тие и понатаму инсистираат, колку јас имам информации, овие наши извештаи што ги доставуваат на нашите маси, клупи, што тие

и понатаму остануваат да нема ограничување на старосната граница, намалување на таа старосна граница уште повеќе, бидејќи ние и со овој закон нема многу да придонесеме за вработување и за зголемување на бројот на вработеноста. Јас тврдам дека се лажеме ако ние мислиме дека со овој проблем нешто ќе направиме. Ние можеме да го зголемиме вработувањето само за нови инвестиции, развој на стопанство, она што пред малку кажав и тогаш можеме да ги надминеме стопанство, она што пред малку кажав и тогаш можеме да ги надминеме проблемите и да направиме некоја квалитетна реформа и во областа на пензиското и инвалидското осигурување.

Затоа мислам дека треба да остане таа граница старосна 63 години за мажи, а 60 за жени, бидејќи не е голем бројот со овој закон што веќе на некој начин како работен материјал имав прилика да го видам со административното пензионирање на државната управа, веројатно, ќе произлезат и други гласни размислувања. Јас тука би ги вклучил и јавните претпријатија, иако тие не се буџетски институции, јавни институции, установи, Македонија, ТВ и т.н., сите тие јавни претпријатија, бидејќи ние сме титулар на државата и таа може тој закон и за таа област, за тоа потоа и кога ќе дојде тој закон на дневен ред, тогаш можеме да дискутираме се со намера ако ни е целта да го намалиме бројот на администрацијата, да обезбедиме барем во овие јавни претпријатија некое ново вработување на овие млади деца, кои чекаат за вработување во нашиот Завод за вработување.

Затоа, мислам дека не би требало да го прифатиме ова решение. Јас сум против тоа да одиме на решение на намалување на старосната граница и елиминирање, фактички на стажот. Зашто, без оглед дали 40 години, можеби сега има и 45 години на стаж, не може да се пензионираш ако немаш 64 години старост. Значи, тоа е врзано и важи само старосната граница. Мислам дека нашето стопанство, луѓето што таму 40 години работат се доста истрошени, изнемоштени и сега ние не можеме 45 години да го тераме некој да работи, бидејќи сега не му важи стажот. Јас реков дека не сме богати, но мислам дека не би требало да се врзува старосната граница само како единствен елемент за стекнување право на пензија туку треба да важи и стажот, кој и тоа како ако некој човек работи 60 години односно 40 години, треба да му се обезбеди право на стаж, бидејќи

некои други пак немаат никакво друго право и немаа можност да почнат уште и на 40 години да почнат да работат.

На крајот, она што беше во почекот изнесено во членот 35 кажува дека буџетот ќе интервенира, но јас сум скептик за тоа. Дај Боже да биде така, да интервенира и да нема проблеми, но тврдам дека таа цена е превисока и нашиот македонски буџет, тоа тешко дека ќе може да го поднесе, бидејќи и анализите досега укажуваат дека навистина ние немаме некои дополнителни средства, извори кои можат да влијаат и да придонесуваат за подобрување и за зголемување на средствата во ПИО. Тука беше изнесено, јас само да потврдам, дека точно тоа 15% приватизацијата се оди за овој фонд, но ние тогаш го предложивме тоа решение, тоа е некаде од 1991 година, тогаш сметавме дека тој капитал чини некаде 12 или 13 милијарди марки. Од тие 12 или 13 милијарди 15% беше многу. Знаеме дека од тоа има една милијарда така што не се случајни тие проценти. Тој процент многу придонесе, меѓутоа многу малку придонесе за подобрување на состојбите во ПИО.

Затоа, мислам дека треба да ги прифатиме амандманите што се тука донесени. Со тоа се прави реформа, не дека се кочат реформите, но малку побезболно односно стапка по стапка да одиме, па на крајот на година или другата година, доколку гледаме дека одат работите, тргнале кон добро, нема некои проблеми, мислам дека Владата е тука, Парламентот и можеме да нудиме и други решенија кои денеска се предлагаат. Благодарам.

САВО КЛИМОВСКИ:

Му благодарам на господинот пратеник Илјаз Сабриу.

Збор има пратеникот Илија Филиповски.

ИЛИЈА ФИЛИПОВСКИ:

Почитуван претседателе, почитувани министри и колеги пратеници.

Со Предлогот на законот за изменување и дополнување на Законот за ПИО, поделен ни е и финансиски план за транзиција кон пензискиот систем со два столба. Како што стои во материјалот истиот е изработен од стручни лица од Светската банка, како и стручни лица за Фондот на ПИО. Насловот на материјалот е од Владата на РМ. Зошто ова го објаснувам? Во проектирањето на примарниот буџет за ПИО тргнато е од три претпоставки и тоа реалниот пораст на платите и стапката на невработеност, за која што во

претпоставките се дадени, ќе се задржам малку.

Имено, во материјалот е дадено, односно се тргнува во 2000-та година со 36% невработеност, во 2005 со 35% невработеност, во 2010 со 30% невработеност и во 2020 година со 20% невработеност. Тоа е онаа песимистичка варијанта, а оптимистичката варијанта е за два-три индексни поени поповолна, меѓутоа, јас лично мислам, дека појдовните основи за изработка на овој проект се нереални. Исто така како што не беа реални и ветувањата на денешната позиција дека, во првата година на владеењето, ќе се зголеми вработувањето за 26% и дека во втората година ќе се зголеми вработувањето за 20% и дека мандатот ќе го завршат со 10 или 12% невработени. Мислам и едната и другата позиција се апсолутно не реални. Ако појдовните основи се нереални тогаш и целиот концепт исто така, е не реален.

Во вториот дел од излагањето, ќе се осврнам на вториот столб задолжителното пензиско осигурување. Јас во целост го подржувам излагањето на г-динот Гештаковски. Предлагам, во вториот столб, да се изостави за почеток, а да се воведе во функција третиот столб, доброволно капитално финансирање на пензиското и инвалидското осигурување.

Ова го кажувам од причина што сум убеден дека после неколку години, ќе зборуваме за нови пирамидални штедилници, но сега, формирани со закон. А со што ова би го образложил.

Прво, мислам дека внатрешната задолженост на стопанството и второ, неликвидноста на стопанството е до тој степен, што навистина, неznam каде тој обавезен капитален фонд ќе врши пласирање на средства. Во услови на финансиски сектор, ваков какво е, во развиените економии постојат овие столбови, постои овој обавезен капитален фонд, меѓутоа во тие економии истовремено, имаме формирање прво Агенции за осигурување или конзорциуми на банки за осигурување на обавезниот капитален фонд. Ние тоа овде, во ниеден законски проект не го заговоривме, ќе вложиме пари, па ќе мислиме каде се тие пари.

Вториот дел, во развиените економии е развиен пазарот на пари и капитал. Кај нас тоа е во самиот зачеток. Банкарското работење кај нас е сведено на минимум. Се работи за две - три банки, а другите банки тешко едно на друга си веруваат и даваат позајмици на пари.

Пазарот на хартии од вредност е долгорочно развиен на запад, кај нас го немаме. Државите на запад вршат емисија на обврзници и хартии, кај нас тоа не се случува. На запад постојат развиени инвестициони социјални и пензиски фондови, тие го покренуваат развојот, но тие немаат дефицити. Според тоа ние сме, како народната: "Видела жабата, дека на коњот му ставаат потковица и жабата ја дигнала ногата и нејзе да и стават потковица". Берзите на запад можеме само да замислиме како работат, а кај нас е тоа во самиот зачеток. Хипотеките на запад функционираат извонредно, постои инфраструктура, постојат банки за хипотеки. Кај нас сега имаме Предлог на закон за донесување на закон. Стечаите и ликвидациите на запад функционираат без инволвирање на политиката, а кај нас во се се меша политиката. Судското законодавство, особено процесното, уште не е прилагодено за ефикасно решавање на спорите и заштита на доверителот, кај нас сеуште, заштитен е должникот и можеби, од се најважно е, кога капиталниот обавезен фонд ќе акумулира средства од 20 до 30 милиони марки, Владата, премиерот или некои од министрите да издржи притисок на раководството на тој капитален фонд парите да ги депонира во некоја банка, како на пример "Алмако" да пропаднат и после тоа, како што викаат: "папала маца", пари нема за пензии.

За сето ова што го зборувам, примерни се и нашите банки. Имаат актива, пласирани пари во стопанството, но никако не можат да си ја наплатат главницата, со тоа често пати и каматите, фирми пропаѓаат банките имовината на тие фирми треба да ја проверат, но важно е дека нема купувачи, нема пазар на капитал, нема кому да го продаде.

Почитувани колеги, како е замислата. Кому ќе се пласираат овие пари од обавезниот фонд, некои замислени фирми, фондови, и сл.

Сега ако зборуваме за пари, ако овој фонд се формира заради пари, заради поддршка на стопанството, ние имаме пари. Еве ви 141 милион долари од Светската банка, две години тие средства не се користат. Доаѓа пактот за стабилност. Имаат исти средства и тие треба да бидат во функција на стопанството. Значи доаѓаат евтини пари, но прашањето е спремноста на државата, спремноста на стопанството, тие средства на банкарскиот систем, на вкупниот стопански систем, што треба да се воведат во државата, да се направат тие

реформи, за да можат тие средства да се пласираат. Значи пари можат да се најдат, прво тие пари треба да се обезбедат за да можат тие да се вратат на оној што ги вложил. Ние нели зборуваме цело време за заеднички вложувања, дека треба да се направи законодавството, да се привлечат странски инвеститори да донесат пари овде. За тоа треба да го припремиме и законодавството.

Трето, во овој дел, би сакал да се осврнам на тоа дека многу земји за транзиција, имаат т.н. мек систем на пензионирање. Што значи тоа? Во услови на транзиција, неизбежни се стечаи, неизбежни се отпуштања од работа, неизбежна е рационализација во администрацијата, неизбежни се рационализации во војската и сл. Тој отпуштен работник или стегаен работник, по основ на административно законодавство треба да биде прифатен.

На пример во Словенија, законодавството е по избор на граѓанинот, ако дојде во ситуација да не може да работи на 50 години, може да побара да се пензионира, меѓутоа, се разбира со многу големи одбивања. Тој случај, не е само во Словенија, тој случај е во многу Европски земји и во други земји во транзиција. На тој начин се решава и проблемот на рационализацијата во администрацијата, тоа што г-динот Гештаковски зборуваше, сега ние носиме закон за пензионирање, изгледа само за работниците во индустријата и во земјоделието, а за администрацијата, за полицијата, за војската, ќе носиме некои посебни решенија, а пред Уставот сме сите еднакви. Ако е така, тогаш овој закон треба да ги инкорпорира сите тие решенија.

Од сето ова, можам да забележам на преговарачкиот тим со ММФ, со Светската банка, по моја претпоставка е дека нашите состојби, вкупно економски и социјални ги немаат правилно прикажани, за да може на база на тоа Светската банка и ММФ можат да разберат, ако излеземе со аргументи.

Второ, мислам дека е многу доцна овој пакет на закони ни е предложен, за да можеме во рок од два месеца, да ги донесеме законите во Собранието во првата и втората фаза, а сигурно ќе имаше време, тоа да се направи повнимателно, да се проучи и од јавноста да се добијат поважни информации.

За мене прашањето е многу сериозно, имаме 235 илјади пензионери, кои чесно си го одработиле својот работен век и сега треба барем да не се грижат за егзистенцијата. Зборував за тоа како е

развиен пензискиот систем на запад, а замислете и во таков развиен систем, во некои земји, некои капитални фондови губат пари. Но затоа ги имаат склучено осигурителните компании, конзорциуми на банките, буџетот, за да можат тоа да го надокнадат.

Со ова, не сакам да бидам разбран дека сум против реформи во пензискиот систем, напротив се залагам за нив и мислам долгорочно, тоа е единствениот излез од евентуалните тешкотии, меѓутоа дајте тоа да се среди прво финансискиот систем во земјата, за да може безбедно да функционира обавезниот капитален фонд. Немојте со пари да прави експерименти. Истите во некакви трансакции, во недоволно регулиран финансиски пазар и сеуште неприменет, да пропаднат. Ова го поткрепувам, со тоа што до 2015 година, финансиските ефекти од постојниот тековен фонд, како и со евентуалните нови решенија, како што сега предлага Владата, се скоро идентични. Дајте овој нов систем да го доведеме во 2004, 2005 година, мислам на вториот столб, но претходно да го поставиме и стабилизираме во примена финансискиот сектор.

САВО КЛИМОВСКИ:

Му благодарам на г-динот пратеник Илија Филиповски.

За збор се јави г-ѓата пратеник Диспина Марковска.

ДИСПИНА МАРКОВСКА:

Почитуван претседателе, почитувани колеги пратеници, причините за покренување на иницијатива за донесување на Предлог законот за изменување и дополнување на Законот за пензиско и инвалидско осигурување, се доволно објаснети во образложението на самиот предлог. Доволно е сфатлива логиката на работите, од кои се поаѓа за покренување на оваа иницијатива. Повеќе партии повторуваните термини, како што се системски реформи, пазарна економија, нови сопственички односи, Европски интеграции и сл. како да наоѓаат смисла во некоја бесмислена жаргонистика, а не како фундаментални иницијативи за вистински, суштински промени, со напуштање на стереотипните размислувања и зачекорувања кон веќе проверена иднина.

Во тој контекст, го изразувам моето мислење, спрема почитуваните критичари на овој предлог, а пред се, на Сојузот на синдикатите на Македонија и Сојузот на здруженијата на пензионери на Македонија.

Во нивните уводни излагања, се на исто мислење дека реформите во било која област, од општествениот живот, искрено ги поддржуваат, но кога ќе треба конкретно да се тргне со тие реформи, жестоко напаѓаат и не дозволуваат да се допре до нивните стереотипи.

Господата од Синдикатот изгледа беа заспани, кога се обезвреднуваа претпријатијата во Македонија, со цел, обезвреднети да се заграбат. За како пензиски систем синдикалистите размислуваа тогаш? Не видовме никакви иницијативи од нивна страна за заштита на правата на работниците, кои буквално беа истерани на улица.

Мое мислење е дека тогаш тие немаа никакви решенија за излез од состојбите, што е логична последица за сегашниот страв, од било какви реформи. Од нивните материјали, не се гледа ништо, освен, искрена желба од неуспех и страв од промени.

Имавме прилика да ја следиме работата на Сојузот на пензионерите, при што, главните акценти беа ставени главно, на времено исплаќање на пензиите, не зафаќање во веќе поставениот комодитет, при тоа не пројавувајќи никаков интерес за судбината на создателите на средства, ниту пак на инструментариумот за обезбедување на тие средства.

Во услови на современото живеење во РМ, треба цврсто и одлучно да се тргне, кон иницијативите за спроведување на зацртаните реформи и секаков отворен или саркастичен песимизам, треба да се отфрли.

Предложениот закон за измена и дополнување на Законот за пензиско и инвалидско осигурување, нуди суштински решенија за функционирање на паралелен пензиски систем, а со вметнувањето на вториот столб, на задолжително приватно осигурување, се ослободуваме од еден квази термин и доаѓаме до суштината на едно класично осигурување. На крајот на краиштата, тоа е и целта на плановите.

Јас ќе по поддржам овој Предлог на закон.

САВО КЛИМОВСКИ:

И благодарам на г-ѓата пратеник Диспина Марковска.

За збор се јави г-динот пратеник Љупчо Ристевски.

ЉУПЧО РИСТЕВСКИ:

Г-дине претседателе, колеги пратеници, вообичаена практика е кога во Собранието се дискутира за некој

посериозен закон, кој што се однесува на поголема популација во Републиката, во медиумите да се создаде една фама, невидена хајка на предложените решенија, со цел да се создаде една одбојност на решенијата, кои што се предлагаат во соодветниот закон. Токму истото се случи и со Предлогот на Закон за пензиско инвалидско осигурување. Во медиумите беше експлоатиран терминот приватно пензиско осигурување, со кои што граѓаните се здобија со еден впечаток дека ќе се формира нова штедилница ТАТ.

Јас сум убеден дека во РМ, не постои таков мајстор, како СДСМ, кој што може да формира штедилница ТАТ. И некој да сака, тоа не може да го направи. Тоа е прво.

Второ, терминот приватно пензиско осигурување, треба да им се објасни на граѓаните пред се, што всушност значи. По тие 7% од стапката за придонес, што се издвојуваат како приватно пензиско осигурување, односно капитално штедење, се подразбираат средства кои што се приватно на сопствениците. Тие се приватна своина, односно сопственост на оној кој што плаќа придонес. Тие се само негови и ниции други и не се во сопственост на некоја приватна штедилница, некое приватно здружение и т.н. Тоа треба граѓаните да го знаат и посебно оние, кои што денеска критички се осврнуваат, кон овој закон.

Околу овие 7%, кои што вработените, и тоа треба јасно да се каже, вработените кои што ќе се вработат по септември 2001 година, тие ќе издвојуваат дел од средствата од придонесот, кој што го плаќаат за пензиско осигурување и тие средства ќе бидат една гаранција за една безбедна старост, во периодот кога ќе дојдат во ситуација, да бидат тие пензионери. Што значи, со овој закон апсолутно денешните пензионери не се тангирани, не се тангирани ниту оние кои што во моментот се вработени, ниту заради тоа наоѓам причина за голема возбуда, ниту во редовите на синдикатот, ниту во редовите на пензионерите.

Интенцијата и целта на Законот за реформите во пензискиот систем и инвалидското осигурување се пред се да се обезбеди еден стабилен начин на финансирање, начин кој што ќе биде резистентен, кој што ќе биде отворен на турбуленциите во стопанството, кои што би се појавиле во одреден временски период. Во една прилика тука дискутирав и посочив дека примерот со пензионерите во 1990, 1991 и 1992 година кога навистина се

наоѓаа со една многу тешка состојба, бидејќи стопанството не можеше да обезбеди доволно средства за финансирање на тие пензии, а друг избор не постоеше, токму тој пример треба на некој начин да не мотивира да обезбедиме друг начин на финансирање и токму тие финансиски и стопански турбуленции кои што би настанале на некој начин да се амортизираат. Токму заради таа состојба која што може да се случи во одреден период, заради тоа се предвидува и ова капитализирано финансирање на пензионерите. Ние може да имаме дилеми околу тоа дали соодносот на стапката за придонес да биде 13,7 или 15,5 или 17,3, онолку колку што секој има податоци, меѓутоа во самиот Предлог на закон се дадени опсежни анализи и студии од кои што може да се види јасно дека овој сооднос, е тој кој што може да овозможи една стабилно финансирање на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување.

Покрај гаранциите дека со овој нов вид на обезбедување на една по безбедна старост, покрај штедењето што го овозможува овој начин на плаќање на придонесот исто така државата си зема за обврска и на постоечките пензионери им гарантира едно стабилно финансирање и обезбедување на пензии со тоа што евентуалниот дефицит во Фондот за пензиско и инвалидско осигурување кој ги следи во одреден временски период државата презема обврска тој дефицит и да го дополни, што значи тековното финансирање на пензионерите и обезбедувањето на пензии не е доведено во прашање.

Многу дилеми нуди понатамошниот развој на овој пензиски фонд со тоа што ќе се формираат уште два дополнителни столба на финансирање, тоа е вториот и третиот столб, првиот е задолжително пензиско осигурување, а вториот е доброволно, за кој што се уште не е подготвен законот што значи дека законот што денес ќе го донесеме ќе влезе во сила тогаш кога ќе бидат донесени токму тие закони. Законите со кои што ќе се регулира работењето на вториот и третиот столб од пензиското осигурување, сигурно ќе се обезбеди една сигурност на средствата, нема да се дозволи да се создаде друга штедилница ТАТ, бидејќи за тоа постојат искуства во огромен број на земји. Тие средства ќе бидат во оптек нудени, не како некој овде што сака да каже за купување на акции, туку само дел од нив и тоа многу помал дел од нив ќе може да се ефектуира,

финансиски да се вложат во државни обврзници, во изградба на патишта, хидроцентрали, односно во финансиски конструкции, од каде што средствата сигурно ќе може да бидат повратени. Меѓутоа околу тоа ќе продискутираме во моментот кога ќе бидат предмет на расправа законите, со кои што ќе биде регулирано работењето на вториот и третиот столб од пензискиот систем.

Беа протежирани тези дека и постоечкиот пензиски фонд може да ги користи и средствата што ги има односно приватизацијата. Меѓутоа во оваа состојба Фондот е мотивиран единствено да биде солвентен, односно да обезбеди средства онолку колку што во моментот му се потребни. Во недостаток на таква мотивација сигурно овој пензиски фонд и да има соодветни средства не би бил мотивиран да ги пласира во изградба на инфраструктурни објекти, од каде што средствата сигурно би се вратиле така да илузорно е во рамките на овој фонд да бараме промена во начинот на неговата работа.

Во материјалите постојат соодветни демографски трендови според кои во Република Македонија, па и во најголемиот дел од европските земји постои еден тренд на постојано стареење на популацијата. Токму заради тоа овој закон ги зема во предвид демографските популациони движења што би настанале во периодот што следи и токму заради тоа се предвидени промени во годините на старост при одење во пензија.

И токму заради тоа стопанството во одреден период би се нашло во состојба на дефицит на работна сила. Заради тоа мислам дека не можеме да правиме споредба на она што е денеска како понуда на работна сила и она што ќе биде во 2050 или во 2100 година.

Како член на Комисијата за труд и социјална политика би сакал од оваа говорница да ви свртам внимание дека посочените амандмани во Извештајот на комисијата се една не секојдневна практика, бидејќи досега не се случило на Собранието да му се понудат амандмани од Комисија кои што не се прифатени.

Амандманите што се Извештајот на комисијата беа расправани на комисијата, меѓутоа комисијата не ги прифати. За таквата одлука на комисијата само на крајот од извештајот е спомнато дека комисијата не ги прифатила амандманите и добивам впечаток дека одреден број на пратеници не го прочитале внимателно. Извештајот на

комисијата и од говорницата изнесуваат тези, изјави дека се работи за амандмани, кои што се прифатени од Комисијата за труд и социјална политика.

Јас ви благодарам за вниманието и мислам дека парламентарното мнозинство, а и опозицијата ќе смогнат сили навистина во Македонија да тргнеме со едни подлабоки, по фундаментални реформи како во сферите на социјалното живеење, така и во сферите на економијата. Сум од тие што секогаш ги поддржуваат реформските курсеви и верувам дека и вие ќе ме поддржите.

САВО КЛИМОВСКИ:

Благодарам на г. пратеник Љупче Ристески.

Господинот Гештаковски сака реплика.

АЛЕКСАНДАР ГЕШТАКОВСКИ:

Не, не сакам г. претседателе реплика, ниту процедурално, ниту деловнички, туку сакам да објаснам односно да дадам дообјаснување на г. Љупчо, по однос на Извештајот на матичната комисија, на која сум претседател. Не се работи за никаква реплика.

Точно е, можеби не е вообичаено досега во извештаите на комисиите на Парламентот да се даваат амандмани кои не биле прифатени. Јас како претседател на тоа работно тело, согласно Деловникот сакам нај изворно да ги информирам пратениците и сите извештаи досега така ги пренесувам. Што е целта на извештајот.

Целта на Извештајот е да ја прикаже на пратениците ситуацијата на матичното тело, се она што се случувало и размислувањето. Во тој Извештај има дека се предложени амандмани од страна на одредени пратеници, комисијата не ги прифатила, па пратениците треба да прочитаат. Никаква деловничка забрана нема, затоа што сметам дека пратениците треба да бидат информирани.

Доколку постои деловничка забрана за такви извештаи, правеле проблеми и во вашето сценарио, најмалку ме интересира, но јас имам една цел како претседател на тоа работно тело да ги информирам пратениците, како вие што сакате. Доколку постојат пречки, а најмалку постојат одредени дезинформации или наметнување.

Точно е некои пратеници сметаат, невообичаено било дека тоа се амандмани на комисијата. Не се амандмани на комисијата, бидејќи доколку беа немаше да поднесуваме јас и господинот Мирко нови амандмани.

Доколку членовите и парламентарното мнозинство во тоа работно тело сметаат дека не треба така да се прави извештајот, нека одлучат и така ќе го доставиме на пратениците. Но основна цел на работните тела, бидејќи таму треба да се води стручна расправа, а не на оваа говорница, на пленарните седници да бидат информирани.

САВО КЛИМОВСКИ:

Благодарам на г. пратеник Александар Гештаковски за дополнувањето.

Господинот Љупче Ристески се јави веројатно да дообјасни.

ЉУПЧЕ РИСТЕСКИ:

Мислам дека нема дилеми околу тоа дека комисијата може да го направи извештајот како што го направила, меѓутоа од самиот извештај се добива впечаток дека предложените амандмани не се предложени од комисијата и прифатени. Амандманите се предложени од поединци, кои што ги предложиле на комисијата, меѓутоа комисијата не ги прифатила. Токму заради тоа доколку некој од пратениците има потреба да ги поднесе тие амандмани повторно може да ги поднесе како поединец или група пратеници, меѓутоа како амандмани од комисијата мислам дека не треба да стојат во Извештајот.

САВО КЛИМОВСКИ:

Повторно г. Гештаковски, повелете.

АЛЕКСАНДАР ГЕШТАКОВСКИ:

Не би сакал да скршнувам од овие многу важни закони, бидејќи и времето е ограничено на денешната седница, би сакал овие прашања да ги оставиме, да ги расчистиме на матичното тело, а ние да продолжиме по она што е многу битно за нас по законот.

САВО КЛИМОВСКИ:

Продолжуваме со расправата.

Збор има госпоѓата пратеник Марика Јорданова.

МАРИКА ЈОРДАНОВА:

Почитуван претседателе, почитуван министер, почитувани пратеници, пензиската политика ниту била, ниту може да биде политика на една Влада, политика на една политичка партија или на било кои политички партии. Пензиската политика е политика на интересот и правото на сите генерации. Предлог законот за реформите за пензиското и инвалидското осигурување го работела професионална национална комисија при Министерството за труд и социјална политика и тоа не набрзина како

што некои во јавноста умеат да кажат, туку од 1993 година во согласност со тогашната Влада, што значи истата комисија цели 7 години има работено на овој Предлог закон за пензиско и инвалидско осигурување.

Притоа, во своите начела ги вградувала севкупните ретроспективни и проспективни анализи, согласно демографските и економски движења на трендовите. Кога стабилноста или нестабилноста на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, кои реков е интерес на сите генерации, а тоа значи не само на овие генерации сега во статус на корисници на пензии, туку и за оние на корисници на пензии кои што сега стапуваат во работен однос, ќе издвојуваат од своите лични доходи допринос за пензиско и инвалидско осигурување и кои исто така, од нивни интерес е стабилноста економска, на самиот фонд на пензиско и инвалидско осигурување на Македонија. Што значи, факторите кои што влијаат на стабилноста или нестабилноста на фондот на работењето на Фондот на ПИО, се условени од внатрешни и надворешни генераторни фактори.

Од надворешни генераторни фактори, фактори кои што влијаат се:

- односот на пензионери и вработени;
- стареењето на населението, што е светски тренд;
- очекувањето зголемено траење на животниот век.

Внатрешните генератори кои што влијаат на солвентноста на Фондот се минималните гарантирани пензии:

- минималните земјоделски пензии;
- пензиите со бенифициран стаж и
- пензиите со поповолни услови.

Направените анализи покажуваат дека односот осигуреници - пензионери опаѓа од 6:1 на 1,63:1, а тоа значи 1971 година 6 работника во работен однос од својата плата издвојувале за еден корисник на пензија, понатаму, 1998 година тој однос е 1,6 работник треба да издвојува од својот допринос за 1 пензионер.

Значи, таквиот тренд оди во расход, во дефицит на фондот, односно во економска нестабилност и несигурност на Фондот. Другите два фактори, имено стареењето на населението како резултат на намалениот наталитет и од друга страна зголеменото траење на животниот век, имаме се поголем број на пензионери и подолго користење на пензиите, на што

Фондот може да реагира на два начина. Со намалување на стапката на придонесот што во овие услови е неможно и второ, зголемување на старосната граница за остварување право на пензија.

Оттука и произлегуваат некои членови во предвидениот Закон за ПИО.

Основниот надворешен генератор на нестабилноста на фондот е минималната основица на која се плаќа придонесот за ПИО, што е причина за добивање на пензии кои се помали од минималната гарантирана пензија.

Во членот 5 од Законот за ПИО во одредувањата на правата од пензиско инвалидско осигурување, по точка број 6 Законот планира право на најнизок однос на пензија.

При анализата на пензионерите од граничен износ, направена е анализа покрај сегашното чинење на Фондот и на идните трошоци доведени на денешно ниво, до крајот на животот на овој вид корисници на права, што пак зборува за негативно одразување кон стабилноста на Фондот.

Зголемениот дел од пензијата е законскиот дел од пензијата е најниското и разликата меѓу законскиот дел и гарантираната пензија е голема. Плаќаат придонес недоволен број на години за да го покријат трошокот од оствареното право на пензија. Значи, разликата до гарантираната со закон, пензија останува на туѓ терет, а од друга страна просечното траење на користење на пензија е 13,86 години, е релативно долг. Така да негативното влијание на минималните пензии врз балансот на Фондот ќе потрае подолг период.

Ист негативен ефект за билансот на Фондот имаат и минималните земјоделски пензии, како и пензиите со бенефициран стаж, а исто така и пензиите под поповолни услови на добивање на пензија.

Тоа значи од овие услови во наредниот период од 40 години, а тоа значи за период кога сегашните работници кои ќе стапуваат во работен однос, ќе треба да го користат своето право, Фондот би се затворил односно сега вработените ќе издвојуваат допринос без можност за користење на истите права на пензии, што значи реакцијата од страна на синдикатите ми се неразбирливи, затоа што, тие се и за досегашните вработени и за вработените кои што сега стапуваат во работен однос и во идниот период ги застапуваат и нивните права.

Токму заради економската стабилност на Фондот, неминовно и се наметнува потребата од реформа на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, со воспоставување на повеќе слоен пензиски систем.

За разлика од досегашниот систем на солидарно генерациско пензиско осигурување, системот со воведувањето на приватниот столб пружа можност, дел од финансираните средства во тој столб да бидат негови материјални користи, негов материјален депозит, со право да се наследува. Што значи објективно материјално право, а не само социјално право на принцип на солидарност.

При тоа, поволен е и фактот што не се ремети процентот на придонес, кој би ги засегаал сегашните работни организации и фирми. Значи, придонесот спрема Фондот останува ист. А, основицата рапидно не трпи промени и што е најважно не ги ремети сегашните корисници на пензии, односно нивните веќе стекнати права и лимит на пензии, се задржуваат. Важно е што со овој систем ќе бидат опфатени идните осигуреници и тој ќе функционира по триесет и четириесет години. Затоа, не гледам никакво место за паника.

Како најзагрижувачки елемент од одлагањето на реформата, кои што некои предлагачи и реакции ги наведуваат, се наведуваат постојните социјално - економски услови во нашата земја. Фондот за пензиско и инвалидско осигурување не ги направи социјално - економските состојби во земјата, ниту пак реформите во ПИО ќе ги влошат социјално економските состојби. А, обратно, социјално - економските состојби влијаат на ПИО, но тие влијаат и во сегашниот пензиски систем. И тоа, со наведените претходно внатрешни и надворешни генератори, влијаат така, да се затвори истиот. А, пензиско - инвалидскиот фонд не може да опстане со тој досегашен систем. Но, самата реформа во ПИО, има големо внимание и значење на поширок план и тој не смееме да го заборавиме и да го изгубиме од предвид. На рекомето на државниот статус пред големата порта на Европската Унија и токму тоа значење треба да го гледаме и влијанието на социјално - економските услови кои реформите, кон пензиско и инвалидскиот систем. Токму затоа и да гледаме и некои рестриктивни или поинакви промени. Мораме да ги надминеме. Зашто, тоа ќе ни се врати со прогресот и развојот кон кој треба да одиме, а од кои зависи пак стабилноста и сигурноста на Фондот.

Односно, од кој зависи современиот пензиски систем и тоа на долгорочна основа. А, пред големата порта на Европската Унија, можеме да застанеме сите ние, без оглед на обоеност, само зрели и разумни, зрели да можеме да ги консумираме реформите, кои мора да ги донесеме, а зрели сме ако можеме да ги надминеме, да ги надминеме личните апетити, личните вкусови и барања. Мораме повеќе да даваме, за да бараме. Мораме да излеземе од своите гнезда, со повеќе почитување кон државните интереси, затоа што сме сите дел од ова големо гнездо, од кое сите исто бараме, сакаме, ризикуваме и даваме. Да се ослободиме од сопствената деструктивна нарцисоидност и да воспоставиме објективни реални вредности и критериуми во рамките на една долгорочна пензиска политика, следејќи ги неминовните демографски и економски трендови во земјата.

Едностраното гледање, гледање од своја призма без земање предвид на севкупните ретроспективни и проспективни анализи од страна на Комисијата за труд и социјална политика, може само да доведе до штета, не само на сегашните корисници, уште повеќе на идните корисници на пензија. А, ние носиме закони и реформи како Собрание не за една година, не за неколку години туку на долгорочна основа. Зашто пензиско - инвалидскиот систем на Македонија и со досегашното негово устројување е такво да функционира на принцип на генерацииска солидарност.

Вториот столб ќе овозможи само поголема сигурност, поголема висина на корисниците на тогашните корисници на пензии, без да ги ремети сегашните корисници на пензии, без да го ремети придонесот спрема Фондот за ПИО, неговата висина, што значи е еден доста сериозен закон, кој што може да ни пружи само плус. А, реков, најважното од тоа да ни пружи плус во нашето реноме како држава. Благодарам.

ИЛЈАЗ ХАЛИМИ:

И благодарам на пратеничката Јорданова Марика.

За збор се јави пратеникот Бузлевски Димитар.

БУЗЛЕВСКИ ДИМИТАР:

Почитувани колеги, господин потпретседателе, господин потпретседателе на Влада, се согласувам со почетниот дел на дискусијата на претходната колешка која што се обиде да даде значење на вакви и на овие слични законски проекти, кои што

длабоко задираат во реформите во една држава и до толку што имаат такво значење сум со истото мислење, дека тоа е важно прашање кон кое што соодветен однос треба да имаат и партиите кои што се на власт и партиите кои што се во опозицијата.

Долго се мислев, читајќи го законот како да ја започнам денешната дискусија. Во тие бројни дилеми кои што беа присутни кај мене, дојдов до една мисла да го замолам министерот да го повлече Законот. Со сознание дека тој тоа нема да го направи, дури сум и до таму, тргнувајќи од претходното, што го спомна почитуваната колешка, на кој што многу му значат ваквите реформи во една држава, да се согласиме да дадеме надвор од Деловникот еден временски период, да не чекаме идни шест месеци, за да се до изработи законот онаков каков што и треба на државата Македонија и онаков како што им треба на граѓаните во државата Македонија. Но, знам дека министерот тоа нема да го направи, па оттаму мислам дека е доста битно пратениците да се замислат околу содржината на тој Закон, независно дали се пратеници во оваа сала од позицијата или од опозицијата. Давам две крупни препораки, кои што давајќи ги нужно, треба и да ги објаснам зошто ги давам како препораки. Не може да го запоставиме патот дека овој Закон не е постигнат договор со субјектите кои што партиципираат во економско социјалниот совет. Друго е прашање дали тие синдикати се такви или онакви, како што беше спомнато овдека, ако се такви или онакви, тогаш нека се мени составот на тој Совет и нека се вклопат во тој економски совет, онакви какви што им требаат на позицијата, за да може полесно да се постигнува евентуална идна согласност, кон некои идни законски проекти кои што се од тој домен. Но, тоа е тој економски социјален совет, кој што функционира сега во оваа држава и во тој економски социјален совет не е постигната согласност. Не е постигнато со партнерите, тргнувајќи на прво место со синдикатот. За мене беше многу нејасен и ставот на Комората, овој закон ако веќе Комората има став по овој Закон. Но, мислам дека и нема став по овој закон, така што овој законски проект е Предлог на Владата до Парламентот и целокупната одговорност за содржината и примената на овој законски проект се пренесува во Парламентот, овдека кај нас меѓу пратениците. А, зошто не е постигната согласност, сигурно дека вреди да се напомене и јас низ понатамошниот тек на дискусијата, ќе дадам некои мои

видувања по однос на одредени законски одредби, кои што целат да бидат во функција на реформи на пензискиот систем во Република Македонија. Но, пред тоа ни отсуствува во анализата на она што значи реформа на пензискиот систем во оваа фаза законски проекти, кои што се во функција на таа реформа, а кои што требаше, барем во почетна верзија, да го следат донесувањето на овој Закон, а тоа се најмалку уште два или можеби повеќе закони, кои што се однесуваат и кои што се дадени во содржината на Законот дека за одредени одредби од овој Закон во наредниот период ќе се донесат посебни закони. Ако имавме со нас овдека или пред нас барем Предлог за донесување на тие закони, ќе знаевме што Владата замислила како пакет на реформи да спроведе во пензискиот систем. Вака, сме ограничени да разговараме само околу содржината на измените на постојниот закон и во таа рамка да ги коментираме тие измени во отсуство на другите закони кои што би ја комплетирале реформата на пензискиот систем. Дали овој Закон е реформски? Што е суштината на Законот?

Суштината на Законот е да воспостави три столба на финансирање, на Системот на ПИО.

Првиот столб е овој кој што постои, а тоа е задолжително пензиско и инвалидско осигурување.

Вториот столб е оној кој што се воведува со овој Закон, а тоа е задолжително капитално финансирано пензиско осигурување.

Третиот столб е доброволно капитално финансиско пензиско финансирање. Тоа е суштината. Другите измени во Законот се измени кои што се во функција на рестрикција на трошоците на пензиските фондови, за да може во идниот период да се обезбеди финансиска стабилност на тие замислени идни, кои што ќе се воведат, пензиски фондови.

Јас си поставувам неколку прашања на кои што не сум сигурен дека Законот со оваа суштинска измена дава одговор. Имавме можност да ги прочитаеме целите кои што се дадени во образложението. Тие се воопштени, па затоа јас ќе си поставам неколку прашања кои што се директни. И тоа: дали предложените измени ќе обезбедат подобра финансиска стабилност на ПИО за периодот во кој врз основа на демографските податоци за соодносот на бројот на пензионери и активни осигуреници, се однесува Законот.

Значи, прво прашање, дали ќе го подобриме финансирањето на постојниот фонд или идниот трансформиран јавен фонд во Република Македонија. И, дали така финансиски стабилен, тој ќе одговара на идната демографска структура во Република Македонија.

Второ прашање, дали во наредниот период нема дополнително да се оптовари стопанството во Република Македонија. Се даваат анализи во Законот, се кажува во кој период постојниот Фонд е стабилен, овој кој што е во живот во Република Македонија и тие пресметки се дека до 2007 година тој ќе биде стабилен и дека во изминатиот период, за разлика од многу земји во транзиција се обезбедило, финансирањето на Пензискиот фонд да има подносиливо учество во бруто домашниот производ, а во исто време во процесот на санирање во постојниот пензиски фонд, би се обезбедило во 1998 година, што не е случај за во другите земји на транзиција, Пензискиот фонд има суфицит и тој суфицит учествува 0,38%, во бруто домашниот производ. Значи, финансиски тој е стабилен, кој што сега е во сила во Република Македонија. Но, дали според она што е прогнозирано во наредниот период ќе се обезбеди или она што може да се случи во наредниот период, ќе се гарантира тука дека по ниеден основ стопанството во Република Македонија нема дополнително да се оптовари. Тоа прашање е многу важно.

Трето прашање, дали реформата ќе се спроведе како природен чекор во развојот на системот на ПИО, кој што како што кажавме во минатото се докажал како успешен во обезбедување на социјална сигурност на населението. Дали ќе се обезбеди социјална приемчивост на реформата со паралелно воспоставување услови за зголемување на вработеноста. Бидејќи, во образложението е кажано дека некаде во втората половина со заживување на вториот столб ќе може ефектите да се почувствуваат во вкупниот живот во Република Македонија, а аналогно на тоа и во сферата на вработувањето. Но, дали тоа ќе биде така.

Дали се воспоставува врска меѓу остварените и очекуваните права по основ на осигурување пред реформата и очекуваните права по реформата. Односно, дали е обезбедена правичност на системот, односно потребниот степен на взаемност и солидарност меѓу активните осигуреници и уживателите на правата, сегашните уживатели на правата. Затоа што, овдека беше говорено дека некој сака да ги

заплаши граѓаните во Република Македонија, а тоа некој сигурно се мислело на нас од опозиционите партии, дека одредбите од Законот, кој што треба да се донесе, не се однесуваат на правата на постојните уживатели.

ДИМИТАР БУЗЛЕВСКИ: (Продолжение)

Немојте да бидеме сигурни дека тоа е така. Јас ќе ве убедам дека тоа може да не биде така, со следниот пример извлечен до Законот. Во одредбите на Законот по член 20 се кажува следното: по задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, се опфаќа осигуреници од член 11, 12 и 13 на овој Закон, кои прв пат по задолжително пензиско и инвалидско осигурување пристапиле од 1 септември 2001 година, освен осигуреници од Глава IV и кажува која е таа Глава IV. За во член 21, постојниот член 132 се менува и гласи: "осигурениците од член 11, 12 и 13 на овој Закон, кои биле опфатени во задолжително пензиско и инвалидско осигурување од 1 септември 2001 година, можат по сопствен избор да се вклучат во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, освен осигуреници од глава IV.

Ова се однесува на оној дел од Законот, кој го регулира финансирањето на идните пензиски столба во Република Македонија. Во прашање се поставува следното, дали Комитетот за реформи, Министерството, Владата и единицата која што работела на оваа проблематика, има прецизни показатели, така ќе се движи бројката на луѓе, кои што ќе се пензионираат во наредниот период, а како ќе се движи бројката на луѓе, кои што ќе се вработуваат во наредниот период. Бидејќи од таа бројка на тие луѓе, кои ќе се вработуваат, еден дел се насочува задолжително на финансирање на вториот задолжителен столб. Дали тоа не значи дека може да има бистра панца меѓу тие два процеса, процесот на пензионираше и процесот на идно вработување. И дека таа 1/3 од идното финансирање на постојниот фонд да се одлее во новиот фонд и по тој основ да нема доволно средства за финансирање на првиот столб, кој што ќе се алиментира пензиите од постојниот систем на уживатели на пензија. Тоа е многу значајно, како што, оттаму произлегуваат и транзиционите трошоци, кои што нужно настануваат, но за тоа ќе зборувам малку подоцна.

Сакам да ви кажам дека не се доволно аргументирани вашите тврдења дека на задира во интересите во постојните

пензионери во измената на Законот. Задира и може да задре до таа мера, што може да ги доведе до неизвесност нивните идни примања на пензии, затоа што ако во една мерица, се случиле такви ситуации, никој не може да гарантира дека во Македонија, односно не можат да се случат такви ситуации. А дека се случиле, јас ќе ви аргументирам од следното дека има изјава од директорот на најголемата финансико - берзанска и осигурителна куќа на САД, која што се вика осигурување "Родшил Мајк Вилсон", кој изненади со својата изјава: "Пензиите во Америка повеќе не се исплатуваат од реални парични извори. Мора под итно да го згаснеме берзанското работење со пензиите на акционерите, за да не ги доведеме во состојба да го изгубат и оној дел од пензијата, кој повеќе нема со сигурност да го добијат".

Накучо, исплатата на пензиите за повеќе од 15 милиони Американски пензионери, отсега се неизвесни. Оваа изјава е за состојбите таму. Мислам дека е многу важно, со голема сериозност и вие да се осврнете на оваа проблематика, бидејќи овие измени задираат во широк слој на луѓе. Мислам дека е не колегијално од вас како пратеник да дофрлувате од место. Тие прашања што ќе ги поставам се токму заради такви или слични појави, што се случувале во одредени земји, кои имаат развиен пензиски систем, а ние сме на прагот на реформите и целиме да го развиеме нашиот постојан пензиски систем кон таквите шеми на пензиските системи. Но, тука би го кажал следното: ние само целиме тоа да го направиме, затоа што чувствувам дека не сме подготвени да ги согледаме сите опасности, кои што можат да се појават во РМ, од важењето на одредбите на овој Закон.

Имам чувство дека Владата набрзина го подготвила овој Закон и покрај тоа што во претходните 5 години на реформа на пензискиот систем работеше посебен комитет и покрај тоа што во Македонија беше ангажирана корпорација која што беше финансирана од Америчката Влада, за да предложи тип на реформи, кои ќе одговараат на Република Македонија.

Јас случајно дојдов до публикацијата на корпорацијата, во која што, во месец август се прикажува, кој се дилеми кој се прашања биле пред оваа корпорација, за ова списание, кое што како публикација го издаваат тие, закупуваат дека реформата на пензискиот систем е комплициран систем, кој поставува бројни

прашања и предизвици, кои мора да се решат.

Прашањата кои што треба да се решат, се дадени во оваа статија, но со одредбите од овие измени на Законот, кои што ќе нудат денеска пред нас, чинам дека не се даваат одговори на тие прашања. Мислам дека заради обврските, кои што се преземени, со меѓународни финансиски институции, се избрзало во носењето на одлуки какви реформи да се воведат во Република Македонија или кои реформи од други земји во транзиција, да се потпираат и да се реализираат во РМ.

Оттука, мора да направиме една споредба, на ова што се нуди во Република Македонија, со реформи на пензиски системи, ако сакате, во Европска Унија, а нужно со земји во транзиција. Овде многу ни беше спомнувано тоа, дека целиме кон Европската Унија, но јас ќе кажам, сосема одговорно, дека ваков систем на пензиско осигурување, нема во ниедни земји во Европската Унија. Има други видови на системи, кои се потпираат на повеќе столба, но во 18 членки од Европската Унија, ваков нема. Во земјите во транзиција, да ја земеме Бугарија, каде што има ваков систем, бугарскиот економист Красимир Станчев има издадено своја публикација и за ваквиот вид на реформи, кои што се спроведуваат во Бугарија има една следна публикација. Бугарската пензиска реформа е доста јасен пример за тоа, како таквите реформи не треба да се спроведуваат.

Во Полска се практикува ваков тип на пензиски реформи, со тоа што, во Полска има други проблеми, за кои што малку подоцна ќе зборувам и ќе ја кажам цената која што полската држава ќе ја плати за таквите реформи.

Во Унгарија од 1998 година е ваквиот тип на реформи дека пензискиот систем и во претходната расправа, во Предлогот за донесување на закон, овдека се спомнуваше Унгарија како еден позитивен пример на реализација на реформи во пензискиот систем. Но не се кажа една многу важна работа: Како почнале реформите во Унгарија, кога почнале. Реформите во Унгарија почнале во 1993 година преку доброволен втор столб за 1998 година да воведат, покрај доброволниот и задолжителен.

Значи, оттаму е заложбата на нашата пратеничка група преку дискусиите претходно што имавте прилика да ги слушнете, едно меко пристапување кон реформите. Во Унгарија токму тоа го направија. Во 1993 година, на еден мек,

растеглив начин, влегоа во реформи, за да можат во 1998 година, врз база на изиграни приписи изработени, па изиграни во пракса, како ќе функционира тој паителен фонд, кој ќе одлучува, како ќе се собираат средствата и многу други прашања, кои ќе ги дава дозволите, на кој што нашле одговор во фазата на воведениот доброволен столб, за да можат во 1998 година со една таква цврста подлога, да го активираат задолжителниот капитален фонд.

Чешка нема такви реформи, но има многу добар пензиски систем. Во Чешка не се опфатени ниту работодавците, ниту вработените, во Чешка се опфатени граѓаните. Има доброволен принцип и во Чешка има добро реализирани реформи. Словенија нема да ја спомнувам, бидејќи ми беше сугерирано Словенија да не ја компарираме, со оглед на бројот на вкупните пензионери 460.000, во однос на вкупниот број на жители, кои што изнесува, колку и Македонија. Но ќе ја коментирам Хрватска. Хрватска е прва земја од бившите ЈУ Републики, кое што пристапи кон реформи на пензискиот систем. Знаете ли во Хрватска што има сега. Иако се донесени закони, не се применуваат. Затоа што тие имаат други проблеми. Новата Влада сега, прва работа со која што се зафати, токму се состојбите во пензиската сфера. Првиот Закон кој што се нуди таму, како нова Влада го нудат токму во таа сфера. Не значи, дека ние сме против реформите. Но многу е важно во вакви услови во РМ, такви реформи се предвидени. Кој е концептот на реформи и како тој концепт ќе се оживотвори во практиката и кои ќе бидат ефектите од тие реформи. Затоа што, претпоставка е дека реформата мора да даде и соодветен ефект.

Мислам дека нужно е да се задржиме и тоа посериозно во оваа прилика, од она што ни го дава Министерството или Владата, во поглед на трошоците на транзиција. Можевте да го видите дополнителниот документ кој го следи овој закон и во кој се кажува дека има два модела, кои се применуваат за прогноза на трошоците во транзициониот период, едниот е реален, другиот е песимистички и дека акварските симулации покажуваат дека, транзиционата патека на постојниот пејс систем кон предложениот систем со два столба ќе биде релативна лесна, барајќи мало финансирање преку издавање долг или други даноци. Но, се осеќа дека на таа проблематика не се посветило доволно внимание и дека овие симулации не се соодветни и дека не можат

да ја дочараат правата слика на цената, на која што треба да се плати на Република Македонија за реализација на реформите на пензискиот систем во Република Македонија.

Пред малку ја спомнав Хрватска. Во Хрватска се утврдил тој трошок на транзициониот период и во Хрватска се утврдиле извори како да се финансира тој транзиционен долг. Покрај тоа што се задржа т.е. не се примени стапката на издвојување од работниците кон задолжениот фонд на 6%, иако во 1999 година беше предвидено да изнесува 7%, во Хрватска со закон е овозможено да 30% од средствата добиени од продажба на три најголеми јавни претпријатија, се извори на финансирање на транзициониот трошок за Хрватска.

Во Унгарија, да напоменам дека и покрај тоа што се во фаза реформите, во Унгарија не се очекува пензискиот фонд да биде солвентен до 2034 година. И заради тоа, бидејќи е висок транзициониот трошок кон реформиран пензиски систем, Унгарија има земено заем од Светска банка 150 милиони долари, само за финансирње на тие трошоци.

Полска има исто така утврдено дефицит и во Полска е со закон утврдено дека 2% од бруто домашниот производ, ќе биде насочен кон покривање на дефицитот, кој што ќе се јави во фондовите, заради реализација на реформите.

Исто така, втор избор имаат тие, 14% од акциите на државните фирми пренесуваат кон пензискиот систем и 10% од акциите на јавните фирми, исто така се насочуваат кон пензискиот систем. Тоа се прави така сериозно заради тоа што турбуленции со самото воведување на овој систем ќе има турбуленции ќе има кај постојните уживатели на пензиски права, т.е. сегашните пензионери. Турбуленции ќе има кај активните осигуреници кои што утре ќе се пензионираат и неизвесност ќе има кај оние што од септември ќе почнат да уплаќаат во задолжителниот фонд, затоа што ефектите од него ќе се почувствуваат некаде после 2025 година. Така кажува образложението.

Значи станува збор за една сериозна тема која што имам чувство дека не е доволно обработена и дека по она како и се кажало така и го определиле господата од Владата, да се воведат задолжителен фонд. Мислам дека треба да се има чувство на одговорност во овој момент и да се прифати она што го предлагаме ние за меко пристапување кон овие реформи, заради и

нашата загриженост што се може да се случи во држава Македонија, ако се заниша пензискиот систем и ако тој падне во еден даден момент.

Јас во почетокот на мојата дискусијата ги кажав суштините на законот и сметам дека доволно беше тука да се задржи измената на законот, бидејќи се она што друго се предлага е минорно во однос на она што значи законски одредби кои што ги менуваат постојните одредби, а кои што ќе имаат позитивен одраз врз солвентноста на пензискиот фонд.

Оттаму не можам да сфатам кои се билансите кои што го принудиле предлагачот да ја покачи старосната граница на вдовиците.

Ве молам, кај вдовиците кои се тоа ефектите од тоа што ќе се покачи старосната граница кај вдовиците, па тоа да го измениме во законот, со поместување на старосната граница. Или пак, кои се ефектите, а кои што толку солвентно ќе влијаат врз пензиските фондови, кои што ќе се постигнат ако се намали правото на семејна пензија за деца до 24 години, освен онаму каде што системот е прилагоден до 26 години.

(Реакција на некои од пратениците од место).

До 26 е сега, а вие го намалувате на 24 освен кај стоматологија, медицина и незнам каде.

(Повторна реакција на некој од пратениците од место).

Немојте преку овој закон да го стимулирате и тој дел. Тие се и така напатени како деца сираци, па немојте со една ваква рестриктивна мерка да го стимулирате тој дел од популацијата, кои што има несреќа во своите фамилии.

Така да не ги знам кои се билансите за да се направи една крупна ваква измена во законот како рестриктивна мерка кон најосетливи делови од нашето население. Или, не можам да се согласам со приодот кон овој закон да се елиминира можноста за пензионирање на сегашни вработени, а притоа да не се користи сегашната одредба за 40 години работен стаж или пензиски стаж, стаж на осигурување. Ние во Република Македонија и имаме и такви гранки, индустриски гранки во кои што тешко може да се работи на 65 години возраст. Во нив се вработени деца на 18 години, кои што сакаат да одработат 48 години за да може да стекнат пензија, бидејќи условите за работа таму се тешки, а дека не е тоа терк од Светска банка

погледајте го од Полска случајот, каде што со закон се определуваат гранките за кои што, или од кои што може да се пензионираат со стаж на осигурување и да се стекне пензија во таа земја. Не само таму, има и во други земји, има и во западноевропски земји, каде што се респектира стажот на осигурување, бидејќи станува збор и за Чешка исто така има добро изработена законска регулатива, во која што им дава право и на оние кои што навршиле 40 години, независно маж или жена, да можат да стекнат право на пензија и тоа редовна пензија без да се намали заменската стапка.

Во таа насока пред вас изнесувајќи само дел од дилемите, кои што ми се поставуваат со одредбите кои што се предложени во овој закон јас предложив ако е можно да се повлече и да се пристапи кон едни "меки" реформи на пензискиот систем, затоа што оваа сфера задира поширока популација во Република Македонија и заради таа широка популација треба да имаме таков приод кон ова.

САВО КЛИМОВСКИ:

Благодарам на г. пратеник Димитар Бузлевски, за учество во расправата.

Збор има г. пратеник Петар Гошев.

ПЕТАР ГОШЕВ:

Почитувани пратеници.

Прво би сакал и јас да се приклучам кон честитките на славеничката партија ДА, со две желби - пораки.

Едната е да издржи како партија барем до наредните избори, за да може да и го вратиме поразот што ни го нанесе на претходните избори; и

Другата е, помалку да ги мами, се разбира избирачите на Република Македонија.

Тоа се двете пораки што му ги пренесувам на претседателот на Собранието, како истакнат член на партијата да ги пренесе на раководството на партијата.

Инаку, темава е навистина комплексна и може многу да се зборува за бројни теоретски и емпириски аспекти и можеме никогаш да не се согласиме ни за теоретските ни за емпириските аспекти, ама има некои работи што се помалку комплицирани и поедноставни, кои што се речиси очигледни и за кои што можеби би можеле да постигнеме заеднички договор и разбирање за оваа материја.

Кога сме кај ветувањата јас на почетокот ги прашувам сите пратеници и

особено партијата славеничка, дали ќе гласа за предлогот - измени на Законот за пензиското и инвалидското осигурување, ваков каков што е, а е спротивен на она што беше декларирано на пример во Договорот за Македонија, кој што го објави за време на изборите во кој што се вели дека оваа партија ќе ги зголеми најниските пензии, ќе преземе мерка за зголемување на најниските пензии и зголемување на социјалната помош.

Овој предлог комплетно е спротивен од тоа декларирано ветување за време на предизборието, а јас ве молам да не ми забележувате што потсетувам, бидејќи ние бевме партија која што ги загуби изборите, бидејќи граѓаните се определија за посветла иднина, која што им се нудеше пред програмите. Ние имаме лична причина, партиска причина да потсетуваме на нешто што се нуди и нешто што се прави поинаку од тоа што се нудело, а се разбира имаат право да потсетуваат и избирачите, но тие ќе потсетуваат тогаш кога ќе им дојде времето за тоа. Затоа не го сфаќајте ова ниту како зло намера, ниту како цинизам, туку како нужна политичка дебата, како поле на кое што ние сме се определиле да се натпреваруваме и да пласираме определени идеи, да ги правиме како можни, можеби остварливи или не остварливи, добри или лоши и слично.

Затоа јас потсетувам дали ваков предлог ќе биде поддржан особено од пратеничката група на ДА, затоа што сите предлози во врска со овој закон во генерални линии се спротивни на нејзината определба, на предизборно или изборно ветување на партија, која што е важен субјект на Владата на Република Македонија денеска.

А што ни се предлага спротивно од една ваква линија, која што се предлагаше за време на изборите.

Ни се предлага зголемување на старосната граница на луѓето што треба да се стекнат со право на пензија. Поострување на условите е всушност тоа. Ни се предлага намалување на просечната пензија во споредба со просечната плата. Значи намалување и генерално вкупно, а се разбира тука ќе бидат и највисоките и најниските пензии опфатени со тоа. Ни се предлага, државниот пензиски фонд зборувам, формула за усогласување на пензиите под нивото на расход на платите, бидејќи решението не е усогласување со платите, како што имавме некогаш, туку имаме 80% врз основа на трошоците за живот и 20% врз основа на платите. Значи

решението е идните пензии ќе растат помалку од платите, иако едно од последните решенија беше и во таа смисла.

Понатаму, најважното што ни се предлага со овој закон и што не е таква мистерија која што не можеме да ја процениме дали во овој момент е добро да се прифати или да не се прифати, а тоа е делењето на постојниот државен фонд на два дела. Едниот дел, 2/3 да остане во државниот фонд и околу 1/3 да се префрли во некој задолжителен приватен фонд. Овде беа изнесени бројки, а со бројките полесно ја допираме стварноста. Тие бројки велат дека од 60-тина милиони месечно, колку што изнесуваат сега исплатите од тој фонд 20-тина милиони треба месечно да се издвојуваат во овој задолжителен приватен фонд, или на годишно ниво, можеби бројките се приближни, не претендирам но не се далеку од тоа, носиме ние сега, ако го усвоиме сега одлука 250-тина милиони марки да се префрлат во приватен фонд. Од стари или нови сеедно, и вие ќе бидете за некоја година, и јас ќе бидам за некоја година.

Значи, 250 до 260 милиони марки треба да донесеме одлука годишно да се префрлуваат во приватен фонд.

(Реакција на некои од пратениците).

Јас знам дека г. Стојановски не е многу воспитан човек, меѓутоа би требало да се воздржи од префрлање и зошто се доведува во ситуација сите го опоменуваат на таа возраст навистина не ми е јасно. Навистина не го разбираам тоа.

И сега, ние треба денеска ако гласаме за овој закон да кажеме - да согласни сме од 2001 година почнува издвојувањето од 250 милиони или не е важно дали веднаш се 250 милиони, не се веднаш, прецизно да биде ќе се издвојуваат во тој приватен фонд, а за тој приватен фонд задолжителен во законот сме рекле, потсетувам и на дискусијата од минатиот пат дека сето тоа ќе го регулираме со нов закон. Дали имаме право на таква неизвесност, бидејќи и онака е неизвесноста на пензионерите и на многу други граѓани во Република Македонија е голема, дали имаме право да кренеме прсти, два прсти за таква неизвесност, со 250-260 милиони германски марки годишно, а Македонија едвај има 3,5 милијарди долари бруто општествен производ годишно.

И што е сега нај дискутабилното? Одлуката е дека потоа ќе го разгледуваме ние тој закон, можеби до крајот на 2000 година, можеби 2001, неznam кога ќе стигне,

меѓутоа тогаш ќе знаеме ние како треба да изгледа некое си друштво за управување со приватните пензиски фондови. Сега немаме поима како ќе изгледа тоа друштво, како ќе биде составено, што ќе работат тие луѓе, какви надлежности ќе имаат, кои ќе бидат критериумите за формирање на тоа друштво, како ќе се даваат тие дозволи, лиценци за работа на тоа друштво. Кој ќе ги дава тие лиценци за работа на тие друштва? По кои критериуми? По партиски, по други граѓански, неznam какви меѓународни критериуми и т.н. Потоа ќе разбереме каква ќе биде банката чувар на тие средства. Денеска не знаеме. Потоа ќе видиме која ќе биде банка чувар на тие 250-260 милиони германски марки, за кои што ние сега треба априори да донесеме одлука и да гласаме за нив.

Господо на тој начин јас лично не сум расположен да кренам два прста, а може било кој да каже дека тој став е против реформите што ги замислила оваа Влада, затоа што некому однапред да му дадеме право да тргне настрана 250-260 милиони германски марки годишно, за пет години, за десет, неznam колку е тоа, тоа јас лично не можам да го направам, бидејќи кога се определуваме за реформи треба да го видиме целиот пакет на реформи, сите закони. Да ја видиме целата законска рамка. За да ја намалиме неизвесноста, а вкупната неизвесност нема да ја намалиме никогаш, бидејќи овој систем, кој што е еден од најстабилните, не и нај рационален и ефикасен, има највисок степен на извесност, но не и 100% извесност. Другиот има многу многу поголема неизвесност и ако ние не ја видиме целата законска рамка по сите овие клучни прашања ние влегуваме во мрачен тунел во кој што не го знаеме излезот на која страна е. На која страна се движи возилото, кон која страна ние се движиме и сл. на тоа. Можеби ќе кажете вие - да ќе се постапи правилно, ќе се води сметка за средствата. Јас можам да прашам кој ќе ги дава лиценците, денеска сакам да знам кој ќе ја дава лиценцата за друштвото. Кој орган ќе одлучи? Владата, партиска Влада ќе одлучи? Парламентот ли ќе одлучи? Ќе одлучи некој друг орган? Која ќе биде таа банка? На пример, за чувањето на средствата, јас поаѓам од сегашната практика, кога дојде оваа Влада на позиција веднаш одлучи парите од една по реномирана банка да ги префрли во една пореномирана банка или да ги префрли во Балканска банка, на пример, за која што има 1000 прашалници или имаше 1000 прашалници, знаат луѓето што се

занимаваат во поглед на нејзиниот бонитет, солвентност и т.н. Зошто одлучи така да бидат префрлени тие пари оваа Влада, а не ги разгледа квалификативите на сите банки па да каже аргументирано таа е најдобра банка и државните пари таму треба да се чуваат. Може ли да се случи оваа Влада да одлучи преку тие лиценци и преку одлуки на Владата да каже тие пари ќе ги дадеме на Алмако банка, на пример која западна во неволја, треба да биде ликвидирана, затоа што преку Алмако банка се остваруваат лобистичките интереси на една партија и т.н. и т.н. Со тоа ќе и помогнеме и на таа наша, условно, банка, ќе ја санираме и ќе си завршине многу нешта, бидејќи вакви пари да и тропнете на сметка на било која банка тоа е нешто страотно добро за секоја банка. Може ли да се случи нешто друго?

(Реакција на пратеници од место).

Па, банката на Хари Костов е сигурно многу поздрава и најдобра македонска банка и ако таа не чини тогаш не ни чини ниту една банка во Република Македонија. Тоа одговорно го тврдам. Може ли да се случи следното господо. Бидејќи ВМРО-ДПМНЕ формира приватни фирми и им вели дека има право на тоа по законот и може има право. Може ли ВМРО-ДПМНЕ да рече формирам банка на ВМРО-ДПМНЕ, ќе најдеме средства и т.н., и да си донесе, бидејќи е ВМРО-ДПМНЕ на власт, одлука парите ќе бидат ставени на чување кај таа банка на ВМРО-ДПМНЕ. Може ли тоа? Сега вие ќе речете ова е карикирање. Да, ама ова е наша практика, па изгледа дека не е карикирање, затоа што имаме конкретни примери кои што ни укажуваат дека не се управува рационално со општествените средства, со државните пари.

Господо, кога ќе предложите закон прецизен за тоа како ќе изгледаат тие приватни фондови, како тие друштва ќе се формираат, какви осигурувања од ризици за овие пари, да ги прочитаат, да ги видиме, тогаш ќе ја имате поддршката за тие реформи и од мене. Бидејќи овде се работи не само за концептот дали е добар, за кој што може да има различни мислења дали е добар или не е добар, дали е ефикасен или не е ефикасен, дали е социјално поправичен или помалку правичен, овде се работи за безброј аргументи, кои што говорат дека ниту пензионерите денешни, ниту идните пензионери немаат доверба во системот. За да имаат доверба во системот прво треба да се види прецизната законска рамка. Па, тие луѓе граѓани треба да бидат убедени дека таа законска рамка се применува релативно доследно, па потоа да

дадат пари во таква законска рамка, од која што ќе ја чекаат својата подобра иднина, својот подобар живот.

Тоа е причината поради која што лично нема да гласам за законот, а тоа се сличните причини и истите кои што ги наведував и во првата дебата во врска со овој закон.

Инаку, аргументите ваши и на многу други за притисоците од ММФ, од Светската банка, тие држат и не држат. Држат до некаде, а тие ситуации во кои што ние се доведуваме сами всушност ја изнудуваат ситуацијата за потоа некој да каже - па ние мора да постапиме така како што вели Светската банка и ММФ. Господо Светската банка, особено ММФ бара Македонија да води политика на тврдо буџетско финансирање, што значи нема дефицити во Буџетот на државата, нема дефицит во јавните фондови (пензискиот, здравствениот и т.н.), а како ќе го обезбедите вие тоа, сигурен сум дека можеме да имаме полна слобода на безброј други креативни решенија.

Бидејќи, тие нам не ни веруваат дека ние сме способни за тврдо буџетско финансирање, избалансирани приходи и расходи во Буџетот, во јавните фондови, тие господа, бидејќи даваат пари за оваа држава за да преживее, едноставно имаат и право да кажат, е вака вие Ќе постапите господа. А, ако ние им покажеме дека можеме и имаме зрелост да трошиме толку, колку што создаваме, да водиме рационална, ефикасна економска политика, тие ќе ни дозволат да им понудиме пет други, десет или петнаесет варијанти за решавање на прашањето на системот на Пензиско и инвалидското осигурување и не само на тоа и на многу други. Благодарам.

САВО КЛИМОВСКИ:

Му благодарам на господинот Петар Гошев двојно.

Прво, за учество во расправата.

Второ, за честитките што ни ги упати на Демократска алтернатива. Јас го делам неговото мислење дека би сакал неговата партија да опстане на политичката сцена барем до следните избори. Инаку, како што почнале оваа дисолуција да бегаат, изгледа дека само тој ќе остане во таа партија.

Според тоа, ќе ве молам сите пратеници да влезат. Сега ќе ја прекинеме седницата, а утре ќе ја продолжиме во 11,00 часот. Службите да ги соберат слободните картици и да прекинеме со расправата.

Ве молам, притиснете да видиме кои се тука присутни денеска од пратениците.

Вклучете го системот на гласање.

Значи, продолжуваме утре во 11,00 часот.

(Седницата прекина во работа во 15,25 часот).